Anul III, Nr. 82 — 8 pagini 6 lei — Duminică, 26 Decemvrie 1943

BUCOVINA LITERARĂ

Redacţia şi Administraţia
Cernăuţi, str. General Mircescu Nr. 8
Telefon: 23.10

Suplimentul duminical al ziarului „Bucovina"
Prim redactor: George Drumur

Abonamente:
1 an 300 lei, 6 luni 150 lei
Pentru instituţii dublu

Crăciunul, dovada romanităţii noastre

de I. Mandiuc

Sărbătoarea Crăciunului are multe semnificaţii. Cea dintâi este ideea împărătească a Naşterii Domnului, adică a întrupării Domnului nostru Isus Christos, semnul luminos sub care s'au deschis porţile unei lumi ce se întrupa din nesfârşita iubire de oameni din jertfa însăşi a omului pentru ei.

Adevărata semnificaţie a Crăciunului, de care trebue să vorbim astăzi mai mult ca oricând, este că ne aminteşte de ce e mai vechi în noi ca popor de cea dintâi copilărie a noastră ca neam şi chiar de vremurile nebuloase, legendare, care s'au tors în aceste locuri înainte de a veni noi pe lume. Prin Crăciun facem deci o adevărată baie spirituală de istorie, de arheologie, de etnografie, atâtea semne de mare importanţă pentru romanitatea noastră.

Dacă vrem să adâncim aceste lucruri, avem prilejul să ne oglindim în începuturile noastre ca neam şi să înţelegem mai bine misiunea noastră. Căci numai cine nu uită de unde a plecat, nu-şi rătăceşte drumul. Revenirea la isvor e cea mai bună terapeutică pentru un neam.

Feluritele colinde de Crăciun fac parte din inepuizabilul tezaur al poeziei şi gândirii populare, păstrătoare a tradiţiei şi a permanentei noastre naţionale. Ele sunt aceleaşi pretutindeni pe întinsul ţării, deopotrivă de fermecătoare, prin cuprinsul lor adânc şi etern omenesc, prin simplitatea şi naivitatea exprimării lor. Poezie şi muzică de veşnică durată, ele leagănă sufletul Românului din pruncie, ţinând piept vremii, ele sunt şi rămân la temelia neamului nostru, făcând parte din acea comoară de virtuţi specifice, cu care neamul nostru şi-a despicat drum în civilizaţie.

Să nu uităm însă că această sărbătoare constitue unul din mijloacele de adeverire a romanităţii noastre, a originii noastre latine, a răsunetului pe care de peste veacuri îl au glasurile strămoşilor păgâni în sufletele încălzite de lumina mântuirii creştine ale nepoţilor şi de un ortodoxism, care merge uneori până la fanatism şi superstiţie.

Sărbătoarea Crăciunului cade exact în zilele, pe care strămoşii noştri le petreceau în cea mai sărbătorească atmosferă, legată de numele lui Saturn şi al soţiei sale Ops. Romanii aveau la 25 Decemvrie deci marea sărbătoare a desfătărilor Saturnaliile. Lumea creştină aşezând ziua Naşterii Mântuitorului tot la această dată, a înţeles să continue o milenară tradiţie populară, schimbându-i fundamental semnificaţia.

Denumirea de Crăciun este curat latină după cercetătorii Pârvan, Densuşianu, Papahagi, etc., ea nu este alta decât latinescul „Calatio", transformat în graiul nostru în cursul veacurilor. In adâncul vremii acest cuvânt însemna momentul statornicirii sărbătorilor lunare. Iar începând cu al treilea veac al erei creştine, însăşi data Naşterea Domnului considerată ca începutul anului bisericesc şi deci al fixării sărbătorilor de peste an, a devenit un Calatio.

Sărbătoarea sărbătorilor prin faptul că simbolizează Naşterea Domnului, care „de nu s'ar fi născut, nu s'ar fi săvârşit mântuirea". Crăciunul este prăsnuit în ziua de 25 Decemvrie şi în următoarele două, din anul 345 în biserica creştină romană, introdus de Papa Liberius, şi din anul 386 în biserica răsăriteană după hotărîrea sinodului din Antiohia la stăruinţa sfântului Ioan Gură de Aur.

Romanii de sărbătoarea Saturnaliilor mâncau şi petreceau de minune şi nici Românii nu se lasă mai pe jos. Suntem îndatinaţi ca în aceste zile ale Naşterii să ne bucurăm şi să ne dăm la tot felul de petreceri, care alunecă uneori în prea mare îmbuibare şi destrăbălare. Dar potrivirile merg şi mai departe. D. prof. Papadopol crede că urările pe cari le facem cu atâta voioşie şi care se ţin lanţ îmbrăcând forme din ce în ce mai evoluate şi mai caracteristice sunt un ecou al augurilor, cu care se întâmpinau şi înaintaşii noştri în zilele cuprinse între 20 Decemvrie şi Ianuarie.

Aceste oraţii le mai aflăm şi în folclorul românesc ca nişte traduceri fidele, cari dau pe faţă cea mai deplină bună voinţă, bună dispoziţie şi generozitate latină. Apoi dărnicia, sufletul larg ,masă întinsă zi şi noapte în măsură să ospeteze şi pe cei flămânzi, să stabilească un fel de frăţie creştină între membrii aceleiaşi comunităţi sunt calităţile strămoşilor noştri ,cei mai primitori, cei mai ospitalieri, cei mai fericiţi când puteau să dea şi să fie generoşi.

Toate aceste însuşiri şi obiceiuri nu sunt coincidente şi potriviri întâmplătoare, ele sunt pecetea neştearsă a unei obârşii nobile şi a unui trecut glorios, sunt glasul acelora, cari au luat parte activă la plămădirea naţionalităţii noastre, sunt ecouri ale unei trăiri complete pe aceste pământuri. Dar la încreştinarea noastră şi Crăciunul a suferit o schimbare, a primit un suflet nou, care l-a ridicat cu mult deasupra elementelor de plecare păgâne.

Crăciunului creştin i s'au adaus două note esenţiale, curăţia lui morală şi semnificaţia lui mistică, i s'au întipărit duioşia şi puritatea, caracteristice religiei ortodoxe. Creştinismul venea cu această mare superioritate asupra păgânismului, era o religie a sufletelor, o legătură spirituală care se cerea mereu întreţinută şi alimentată, venea cu un fond sufletesc ideal, ce nu se putea să nu aibă o mare înrâurire asupra practicelor, asupra mijloacelor de manifestare pietăţii creştine. Şi în fruntea acestora sunt tradiţiile şi datinile cu obiceiurile, dintre cari se ridică în prima linie Crăciunul nostru, care tocmai din această cauză, păstrându-şi fondul general latin din sărbătorile peste care s'a suprapus, şi-a luat libertatea unei purificări, unei desmaterializări, unei ridicări pe aripile diafane ale spiritualismului, care carac-

(Continuare în pag. 2-a)

POEZIA DE RĂZBOIU

de AUREL VASILIU

In general poezia pendulează între două extreme: un parnasianism exterior, mărginit la aspectele superficiale ale lumii, reprezentat la noi prin poezia lui Alecsandri şi a contemporanilor săi; la celălalt antipod este o interiorizare adesea abulică, cu tendinţi de singularizare şi izolare, reprezentată de pesimismul eminescian.

Desigur că poetul, oricât de eteric ar fi el, are nevoe de experienţa vieţii; dar această experienţă trebueşte, prin interiorizare, să fie sublimată pentru a deveni poezie.

Nu este o condiţie a superiorităţii poeziei variaţia prea mare de experienţe, fericite sau nefericite, în viaţă. Numai talentul decide de superioritatea sau inferioritatea unei opere, prin felul cum realităţile capătă pecetea emoţiei estetice. Dar lipsa de experienţă poate duce la o abstractizare care, prin exces de purificare, să cadă în vid. Excesul de purism duce la negaţia însăşi a poeziei.

Războiul prin excesul de evenimente exterioare, tinde în mod fatal să îndrepte atenţia poetului dela lumea sa interioară, să-l abată dela excesele izolării şi singularizării în care riscă să cadă o anumită poezie „pură" din vremile noastre.

Dar războiul nu este numai un antidot al unor asemenea excese. El poate duce pe poet şi dincolo de individ şi dincolo de lumea exterioară, îl poate duce la concluzia unei alte lumi în care poate pătrunde prin porţile larg deschise ale morţii. Nicicând experienţa morţii, contactul zi de zi clipă de clipă nu este atât de adânc simţită ca pe câmpul de luptă. Contactul cu această nouă şi implacabilă experienţă îl duce la concluzia că viaţa şi moartea sunt tot una; că moartea este o altă viaţă care se prezintă numai sub o altă formă. Deci problemele metafizice se pun acum cu o intensitate care nu ni se impune în traiul obişnuit al vremilor de pace.

In strânsă legătură cu problema vieţii de dincolo este şi cea a dumnezeirii care se impune cu o nouă şi prezentă acuitate poetului.

Prin prezenţa imediată şi cutremurătoare a unor astfel de probleme, prin intensitatea experienţii care zguduie întreaga fiinţă psiho-fizică a poetului, creaţia lui trebue să capete amploare şi adâncime.

Toate acestea însă trebue să presupue existenţa talentului care să fie cutremurat de experienţa războiului.

Să vedem cum se oglindeşte aspectul exterior al războiului actual, cum este transfigurat în interiorul creator al poetului, cum i se impune problema lumii de dincolo prin trecerea hotarului morţii, cum este cutremurat de atotputernicia lui Dumnezeu, iată atâtea aspecte care trebuesc ţinute în seamă, atunci când se vorbeşte de poezia noastră de războiu.

Unul din cei mai reprezentativi şi mai talentaţi poeţi contemporani este desigur RADU GYR cu ale sale POEME DE RAZBOIU (Gorjan, MCMXLII.)

Dela Alecsandri şi până în zilele noastre, poezia inspirată de războiu a variat şi după temperamentele poeţilor, dar şi după împrejurări. Entuziasmul colectivităţii şi a eroismului victoriilor dela 1877 le-a cântat, epic şi liric, V. Alecsandri. Dar deprimările individuale şi colective ale războiului din 1916-18 le găsim în poeziile unui Camil Petrescu, de exemplu.

Războiul actual, pornit după deprimările anului 1940, aducea nu numai eliberarea teritoriilor răpite de duşman, Bucovina şi Basarabia, dar şi o eliberare sufletească de o grea apăsare.

Era o încordare sufletească a întregii naţiuni care trebuia să-şi găsească exteriorizarea în acţiunea eroică de luptători cruciaţi. Jertfa individului nu mai este privită sub aspectul dureros, ci aşa cum o vede un George Putneanu:

Visurile, stelele, luna,
viaţa şi moartea sunt una.

Această indiferenţă în faţa morţii îşi are suportul moral în credinţă:

Doamne, printre vâlvătăi
suntem cruciaţii Tăi.
Cu asprime şi cu vis
Cruci de foc pe piept ne-ai scris
(R. Gyr. „Cruciaţi")

Radu Gyr este un vizual şi un contemplativ, care vede, în „Stepă ucraineană", cum, după furtună:

Iconostasul nopţii se'naltă cu sfială,
şi toată stepa 'ncepe o rugă vegetală.

Un [illegible] ciudat mijeşte din şanţuri, din băltoace...
Şi numai dintr'un capăt de lume fără pace,

Flămândă, ca o lupoică la pândă, tunul latră,
scuipându-şi, peste basme, plămânii lui de piatră.

Apropierea de pământ, intimitatea cu elementele lui, e bine redată în strofă:

Stăm încleştaţi pe arme, numai pândă,
în gropile cu veghea mlăştinoasă...
Simt viaţa buruenilor plăpândă
cum, duh amar, pe-obrazul meu se lasă.
(„Pândă, noapte", 17)

Incordarea sufletească în aşteptarea atacului de a doua zi:

Cresc imens, pupilele flămânde,
ochii tac, sfâşie, deşiră.
Mâine... Joacă'n aer numai pânde,
veghea ca o ghiară se răschiră.

(Continuare în pag. 2-a)

Colindă

De sub streşini şi din tindă
Să pornim acum colindă,
Că e noaptea, noapte albă,
Liliană floare dalbă.

Vine cerbul prin grădină
Şi la uşă se închină:
N'aţi văzut o stea? întreabă,
Liliană floare dalbă.

Vine cel Crai-Nou s'aduce
Daruri şi de aur cruce
Şi la pomi câte o salbă,
Liliană floare dalbă.

Un luceafăr tânăr spune
Dela prag o rugăciune
Şi s'apleacă, trup de nalbă,
Liliană floare dalbă.

TEOFIL LIANU

Poezia de războiu

(Continuare din pag. 1-a)

Mâine. Cerul tot, genuna toată...
Fâșie, prin oase, negre geruri.
Mâine... Carnea cade 'ngenunchiată.
Tatăl nostru care ești în ceruri...
(„Mâine'n zori...")

Sentimentalismul este ascuns sub realismul și ironia cuvintelor tari:

— Piciule, ieșit dintre ruine,
am și eu departe — acas' un țânc.
Are'n ochi acelaș cer adânc,
zâmbet trist și păr bălai, ca tine...
(„Vigoda", 50)

Tot astfel, Dumnezeu e prezent în toate durerile celor de pe front:

Și'n nopți adânci, când dorul mânu
acasă, la muieri și țânci,
Tu, Doamne, vii la noi pe brânci,
cu toată pafiștea de mână...

Oftând, Te facem șoaptă moale,
sălbateci, Te scrâșnim în dinți,
sau frânți, cu tâmplele fierbinți,
cădem de-alungul Crucii Tale.
(„Tu, Doamne", 54)

Radu Gyr este mereu descoperitor de surprinzătoare epitete și metafore, unele realiste dar plastice. De ex. despre o babă care „bombănește din buze de surcele", sau: „bătrânii, pe sub șapcă, ascut priviri de fiare", etc.

E un amestec de realism trăit și transfigurat în cea mai aleasă poezie:

Târziu, pe sub căruțe, prin gropi, sub
camioane,
simțim, în somn, cum stele ne intră prin
vestoane
și'n timp ce luna-și află pe-un nor de
pâslă jilțul,
prin satul putred moartea ne caută cu
sbilțul...
(„Sat în stepă", 43.)

Uneori, totuși, găsim o simplicitate emoționantă, fiind trăită. De ex., soldatul care vine să se roage pe mormântul camaradului său:

Spune șoapte moi ca o mătase
pentru camaradul din țărână.
Mângâe, cu grele mâini sfioase,
scândura beteagă într'o rână,
lung, sărută casca de pe cruce,
se ridică, șterge-o lacrimi din geană,
și, cu liniște de sfânt și de icoană,
către zări care ucid se duce...
(„Crucea din stepă", 67)

In fresca poeziilor de războiu, alături de V. Carianopol, George Putneanu, Al. Gregorian, etc., desigur că impresiile culese de Radu Gyr sunt dintre cele mai adânci, iar exteriorizarea lor este din cele mai impresionante.

Alt stihuitor al impresiilor de pe front este AL. GREGORIAN cu: POEME PENTRU CRUCIATI. („Cugetarea Georgescu Delafras — 1943 —).

Sunt notări repezi, prinse sub impresia imediată a întâmplărilor. Imagina Rusiei, prinsă într'un singur catren:

Asia își linge rana de noroae
sub cerul trist ca'n „Boris Godunov".
Zăcută, mustește stepa din duboae
veninuri verzi în Marea de Azov... (13)

Intr'un ritm precipitat, frânt, în genul lui A. Cotruș, sunt notații în „Atacul" (37-45) sau în „Tancurile" (49—50). Rareori găsim muzicalități lirice, onomatopeice.

Și trec în zbor cocori
peste cireșii verii
vâslind peste vâltori
cu vâslele tăcerii. (53) —

Frumoasă e poezia „Rănile". (85—6).

Asprimile războiului cu toate aspectele lui le găsim zugrăvite și de VIRGIL CARIANOPOL în: POEME DE PE FRONT. (Ed. Bucur Ciobanul).

Sunt poezii create spontan, sub impresia directă a faptului trăit, sunt sincere și emoționante în simplitatea lor. Vezi în ele pe poetul care trebue să-și înăbușe sensibilitatea:

Am ucis azi noapte doi dușmani,
Doi flăcăi ce coborau din vis —
Dar sânt mândru țară că te apăr...
Doamne, pentru Tine am ucis. (p. 14)

Asprimea e necesară în războiu, o constată totuși cu melancolie poetul:

Dar nu e timp de'nduioșat, nu-i vreme.
Un val de sânge cald și-apoi pe pușcă
Plecat cu ochii roșii ca de fiară...
Hai, viața mea, repede-te și mușcă!

Pitește-te pe armă ca'ntr'un șanț
Cu ochii resfirați în zece părți.
Ce te-a'nvățat o noapte de atac,
N'o să te'nvețe toată viață, mii de cărți.
p. 16—17.)

Acelaș regret după sensibilitatea omorită de războiu în sufletul poetului o vedem și în strofa:

Nu privi c'a înflorit în vale
Și se scaldă ziua'n ghiocei;
Florile și visele, acuma,
Râd lunatic doar pentru femei. (19).

Ceeace mai spusese, — gândindu-se în general la lupta vieții, — încă de mult Coșbuc.

Ceea ce i-a îndârjit atâta pe acești luptători, chiar când sunt poeți, este lupta pentru Țară și dreptate:

Seceră, să nu mai văd nimica,
Să n'aud nici tunul cum mai rage...
Sântem sfinți, luptăm pentru dreptate
Trage camarade, trage, trage!... (29)

Rareori poetul mai are vreme să înregistreze și să contemple natura: ea este schițată numai fugar:

Stepă, numai stepă, stepă...
Groapă, amintiri, războî
Și Rusia ce se'ntinde
Ca o mare de noroi.
(„Dela Anapskaja", 44)

Războiul în Rusia este o continuă înaintare:

Inaintăm. De patru zile plouă.
Oriunde pui piciorul te afunzi.
De ploaie și de gloanțe în Rusia,
N'ai niciodată unde să te-ascunzi. (58)

In schimb cele mai multe poezii sunt dominate de imaginea morții, care îi urmărește pretutindeni pe luptători:

Ne târim adânc parcă în moarte.
Liniștea crescută peste noi
Și-a făcut spre lună și spre stele,
Pe de-asupra visului, zăvoi.

Ah! frumoasă trebue să fie
Noaptea 'n stepa plină de năluci,
Când ți-așează cască cineva
Pe sprinceana rece a unei cruci! (51-52)

Și din urmă, de-acasă, îl cheamă amintirile dragi și teama că l-a uitat femeea dragă:

Poate-o fi murit domnița
De când casca o tot port.
Poate cu sânt mort, ca — mi scrie
Și cu nu știu că sânt mort.

Mâna albă peste mări,
Mâna albă de hârtie,
Poate-o fi aflat că-s mort...
Poate n'o mai ști să scrie... (56—7).

Domnul Virgil Carianopol este un autentic poet și a cules impresii adânci din experiența războiului pentru a ni le reda atât de simplu, dar atât de emoționant. De aceea d-sa rămâne totuși un sentimental, adică un adevărat poet...

AUREL VASILIU

CRONICA MUZICALA

Văduva veselă

In fine am văzut și „Văduva veselă" în versiunea companiei de operetă „Alhambra". Căci această trupă, care acum câțiva ani juca încă reviste, s'a transformat subit în companie de operetă. Faptul în sine e îmbucurător și suntem recunoscători d-lui Vlădoianu că a încercat să reînvie opereta la noi în țară. Insă nu s'a ținut seamă de faptul că opereta cere alte elemente decât revista. Cu angajarea unui tenor și a unei soprane încă nu s'a făcut multă ispravă. Și astfel ne explicăm faptul că vedetele revistei în imposibilitate de a cânta opereta clasică vieneză au transformat operetele „Sânge vienez", O noapte în Veneția" de Johann Strauss și „Sărmanul Ionathan" de Jillöcker în pseudoreviste cu muzică de Mișu Constantinescu.

Prima operetă a cărei partitură muzicală a fost respectată, a fost „Contele de Luxemburg" de Lehar, care era neîndoios mai ușor de cântat decât opereta clasică. Zic, respectată în integritatea ei, fiindcă felul cum a fost executată partitura își are povestea proprie, naturală de altfel, ca atunci când se execută o partitură de către persoane neindicate s'o facă.

„Văduva veselă", care în străinătate se joacă și pe scene de operă, văduvită de interpreta principală, probabil în urma scandalului dela Turda (ceeace nu înseamnă însă că au dispărut depe scenă culorile roș-alb-verde evident vizibile pe costumul dansatoarei „tiroleze" din actul III) se prezintă tot așa sub semnul respectării integrității aproape totale a partiturii. Nu s'au cântat: muzica de bal (act. I), reminiscența și liedul lui Camille (act. I) Mișu Petculescu și așa fără calități, ar fi devenit ridicol cântând acest lied) antractele II și III, iar scena de dans (act II nr. 10 din partitură) a fost scurtată. Duetul Hanna-Danillo (act. III nr. 15 din partitură) a trecut în actul I pe seama Valenciennei și a lui Camillo. (Nina Corfescu și M. Petculescu, care l-au masacrat cum l-au putut mai bine). In schimb s'au adăugat în partitură un dans tirolez (cu amintită dansatoare în roș-alb-verde) și un cânticel „disat" în limba franceză, adaos din punct de vedere artistic absolut fără valoare.

Textul operetei a fost tradus de Al. Kirițescu, I. Vlădianu și Soare Z. Soare. Tradus și adaptat, adică trivializat. Căci aceasta caracterizează „versiunea„ Alhambrei: Trivialul. Alături de unele scene comice reușite, majoritatea au la bază un comic foarte ieftin de mahala. Prima întâlnire între Hanna și Valencienne în localul ambasadei dă naștere la un dialog demn de localurile de noapte. Astfel de discuții și spirite se întâlnesc cu duiumul în această „versiune".

Vom aminti însă și de alt gen de comic, care se bazează pe stâlcirea limbii române. E specialitatea lui M. Gârdescu și a Luciei Pârvulescu. N. Gârdescu, care are calități de comic, s'a deprins de mult timp să nu mai vorbească românește cu toată lumea, ci un accent comit străin, care dela o vreme devine insuportabil, care accent însă pe unii îi amuză mult și să stâlcească cuvintele (eternul „căcui",) și altele. Tot așa și Lucia Pârvulescu (căreia) autorii „versiunii" i-au mărit rolul (Prascavia — în original un rol neinsemnat) care vorbește cu un accent și mai puternic ca N. Gârdescu. Micolaidi (Niegus) — un bun comic — s'a ferit de asemenea succes ieftin de ilaritate, jucând corect rolul său.

Dar interpretarea muzicală? Orchestra și corul nu au fost la înălțime. Ion Dacian, care pe vremuri a cântat la opera din Cluj, e singurul membru al ansamblului „Alhambra" care are într'adevăr voce și știe să cânte. Alăturea însă numele acestuia de acela al lui Benjamino Gigli, așa cum a făcut o revistă de reclame teatrale din București (cu ocazia unui interviu) e o lipsă de bun simț. Jocul lui Dacian însă, mai ales în primele scene a fost teatral și afectat. Cella Tănăsescu, fără îndoială, nu e o Hanna Glawari ideală. O voce problematică, cu posibilități foarte reduse e, totuși singura voce din ansamblu afară de Dacian. Pe cât a fost posibil a cântat să stăpânească dificilul rol. Dar când ne gândim la Hanna Glawari ne gândim la acea admirabilă Ana Roja-Vasiliu dela Opera din Cluj. Nu e chiar la locul ei această comparație între o mare cântăreață de operă și a cântăreței de revistă, o facem totuși, când știm că ambele interpretează acelaș rol.

Ceilalți actori au încercat și ei să cânte, fără a avea însă un succes în această periculoasă întreprindere, periculoasă mai ales când n'ai voce. Nina Corfescu (Valencienne) n'are pe departe nici măcar calitățile Cellei Tănăsescu. A fost de o mediocritate remarcabilă. Poate că din nou pe o scenă de revistă ar face o figură mai onorabilă. M. Petculescu (Camille) are o voce stridentă, pițigăiată, voia cu tot dinadinsul să prelungească aplauzele, se închina până la pământ pentru cele câteva aplauze, anemice ca și cântecul său.

Cu Nina Corfescu a format un duo perfect lipsit de orice calități. Ceilalți interpreți „din fericire" nu au avut prilejul să-și arate „posibilitățile" vocale în solouri Doar R. Rang și Gh. Glodariu au introdus în actul III muzică străină de operetă: un cântec în limba franceză, al cărui rost nu-l înțelegem, probabil însă pentru ca acești artiști să ne arate că sunt cunoscători ai limbii franceze. Cântecul „disat" și nu cântat, a fost în strident contrast cu muzica lui Lehar. N. Gârdescu, deasemenea necântăreț, a fost răgușit.

Și acum o observație cu privire la program: Directorul de scenă Soare Z. Soare ne lămurește în paginile programului că N. Vlădoianu este un boier, un om, un artist și că Egizio Massini care „știe mai multă muzică decât toți muzicanții la un loc" e Marele Preot al Operei Române și că trebue să ne descoperim în fața acestuia. Soare Z. Soare ar face bine să lase aprecierea conducătorilor și colaboratorilor săi pe seama altora, poate mai indicați să o facă.

Reprezentația companiei de revistă (nu operetă) Alhambra ne-a dat o imagine palidă de ceeace trebue să fie „Văduva veselă", reprezentată de aceia cari au posibilitățile și pregătirea necesară adică de o companie de operetă sau chiar de operă. și mai ales de ceeace trebue să fie „Văduvă veselă" reprezentată acolo unde e acasă, la Viena.

MIRCEA GRIGOROVIȚA

Crăciunul dovada romanității noastre

(Continuare din pag. 1-a)

terizează atât de bine idealul creștin de înfrățire și de apropiere de divinitate.

De aceea în zilele acestea de cumpănă grea să stăm cu nădejdea în suflete, cu credința în Dumnezeu și cu încrederea în destinul acestui neam, făcând să lumineze cât mai puternic și cât mai departe flacara civilizației daco-romane, înviorătoare de inimi și luminătoare de minți.

Să nu uităm însă niciodată că dacă s'a născut Divinul Prunc din Nazaret pentru mântuirea sufletelor și desrobirea popoarelor, nu s'a născut și niciodată nu va trăi sub soare îngerul negru, care să ne sfârtice glia strămoșească și să strice astfel dreptatea lui Dumnezeu.

Să prăsnuim Crăciunul gândurilor noastre străbune și dovada romanității neamului și se cuvine să-l purtăm în suflet ca simbol al solidarității neamului și al mobilizării sufletului greu încercatului nostru popor.

I. MANDIUC

VRAJA

de H. JANCU JALEA

S'a întâmplat în munții Apuseni, în satul Posaga, un colț de viață adevărat românească, locuit de moții care au știut să păstreze în sânul lor toate obiceiurile noastre moștenite"...

— ...Lumea depe la orașe plecase în cea mai mare parte. Unii la băi iar alții în satele de pe câmpia Mureșului și foarte puțini în munții Apuseni. Căldura era înăbusitoare.

Inainte, cu vreo lună, mă hotărîsem să plec cu un coleg de birou, soția lui și cu sora mea, la Posaga, un sat așezat la poalele muntelui Găină, la câțiva kilometri de zona auriferă Rosia-Montană. Fixasem ziua de plecare pentru 15 Iulie și înainte cu vreo două săptămâni, am început pregătirile. Misteriosul, colegul meu, un om de vreo 35 ani și vreo 100 kg. și mai ales cu o burti-

cică considerabilă, numită așa fiindcă ascundea în formele sale puse în evidență ,atâtea bancuri și glume de toate categoriile, s'a îngrijit de tot ce'ar lipsi într'o lună de zile în munți.

In 15 Iulie dimineața, ne-am întâlnit în gară cu Misteriosul și cu Clara, soția lui. Ei ocupaseră locuri într'un vagon al trenului mic numit de localnici „Mocănița", iar acum au sărit în ajutorul Lianei, sora mea, care se chinuia cu vreo două geamantane...

Insfârșit s'a aranjat totul și ne-am văzut în vagon, pe când Misteriosul își adia pântecul ca să-l inspire cu ceva nou și comic.

Aproape nici n'am observat cum au trecut cele 6 ore de călătorie, pentrucă Misteriosul acumulase de o lună felurite glume pentru această escapadă. — Un șuerat, o sdruncitură și trenul s'a oprit. Am coborît cu tot calabalâcul apoi l-am împărțit în patru. Eu și cu Misteriosul am luat ce-a fost mai greu, apoi am lăsat o parte fetelor și am pornit.

Dela gară urca un drum șerpuind, pe care îl puteai observa până când făcea vreo trei curbe, apoi se pierdea în pădure.

Soarele era în floare și cele trei curbe care mergeau oblic au fost foarte grele de urcat. Deabia când am intrat în pădure, a început adevărata frumusețe. Crengile arborilor țeseau exact un coviltir deasupra drumului negru, de umbra continuă. Pe marginea drumului un pârâiaș curgea șipotând. După o cotitură se pierdu, apoi la a doua apăru din nou, iar la a treia cotitură am ajuns la isvor.

La marginea isvorului, stătea pe un bolovan un țăran tânăr de vreo 22 ani, asudat de drum. Când am ajuns in dreptul lui l-am salutat.

— „Bună să vă fie inima D-voastre".

— Dar mai avem mult?

— D'apoi dacă nu vă supărați, până unde?

— La Posaga?

— La Posaga? D'apoi nu mai este atât cât a-ți făcut dela ștrec până aici la șâpot.

— Dar D-ta de unde ești? l-am întrebat eu.

—Tocmai din Posagă, mă rog.

— Și acum încotro mergi? Spre casă?

— Da, mă rog, io lucru la ștrec cu zuna ș'am venit amu cu trenul aista de șasă... Da bagsamă aveți pe cineva la noi în sat.

— Nu, dar vrem să stăm câteva săptămâni.

— Ihî.

— Dar, nu știi am putea găsi la vreo casă vreo două odăi?

— Două? Apăi nu știu zău să fie la cineva două. Atâtea hodăi n'are numai popa și dascălul. Câte o hodaie mai găsâști, chiar la noi, mă rog primar, să poate găsî.

— Bine, dar cum te cheamă?

— Ioan.

— Ioan? Ei bine Ioane poate să venim și la tine.

Era înalt, spătos, cu părul bucle lăsate pe umeri, cu frunte lată și ochi gânditori, adânc înfipți în orbite. Purta o cămașă până la solduri iar peste ea un laibăr scurt de pănură. Dedesubt se vedeau ciorecii tot din pânză de lână, în picioare opinci de piele de oaie iar la sold îi atârna o traistă de piele de ied, pe când lângă el pe piatră măcinea din lemn de corn.

Văzând că fetele doreau apă, scoase din traistă un pahar din scoartă de mestecean, îl umplu cu apă apoi îl întinse pe rând Clarei și Lianei.

După o odihnă bună ne ridicarăm toți și pornirăm mai departe.

— Dar cum stai cu gospodăria? l-am întrebat eu.

— Hei, dirept să vă spun nu chiar așa bine. Mă rog frumos avem puțân loc si trăiesc numai cu mama de vreo 65 de ani, că tata o murit, Dumnezeu să-l ierte.

Incurând se văzu crucea satului printre stejarii care au început să se rărească, un turn de biserică, apoi tot satul strâns ca'într'un pumn. Casa lui Ioan era a treia din capul satului și nu se deosebea de celelalte. Lângă biserică se ridicau trei clădiri mai deochiate pe care puteai să le definești la prima privire: școala, casa popii și a dascălului.

Când intrarăm în curte, un câine ciobănesc cât un vițel sării de după o clae de fân. Intâi își arătă dinții și după ce Ion strigă un — „Nea Bumbu"! el începu să gudure din coadă.

In total erau 2 camere separate una de alta; prima acoperită cu țiglă iar a doua cu stuf. Pe acoperisul camerei cu stuf se strecura un fum tulbur. In fața casei, pe o laviță, sub un dud, stătea o femeie între două vârste, așteptând cu mâinile subțioară.

— Dea Dumnezeo bine, lele Șandră, dar pe unde-i mama? întrebă Ioan.

Femeia privi puțin brumăcită la noi, apoi răspunse lui Ion

— Să fii sănătos Ioane; apâi mamâ-ta vine amu, că-i la vatră descântă de bubă rea.

— La o vacă a noastră, dragă. Nu știu ce naiba i-a făcut la un genunchiu.

Ioan ne pofti în camera acoperită cu țigle. Aici era un miros foarte plăcut. Pe la încheeturile podelelor și fereștilor erau acățate crengi verzi. Intre cele două ferești era o oglindă, iar dedesubtul ei o fotografie a unui militar învălită într'un chindeu.

De jur împrejur pereții erau ornamentați cu farfurii de pământ cu flori și învălite în chindeie. Lângă un perete o canapea simplă, acoperită cu un covor frumos de fel maro de lângă ea. La doi pereți erau așezate două paturi acoperite cu perne. Toate locurile goale din cameră erau ocupate cu laviță. Pe o masă câteva cărți de rugăciuni, așezate lângă o oală cu smântână.

Ioan **începu să facă rând** prin cameră când întră bătrâna. Uscativă, sprijinându-se într'o cârjă, cu mâna pe deasupra ochilor ne măsură din cap până în picioare.

— Să dea Dumnezeu bine!

— Bună ziua! i-am răspuns eu.

Ioan aranjă foarte repede cu ea și dânsa păru bucuroasă.

Peste câteva ore ne instalaserăm. Patul era în regulă. Nici Bumbu nu mai lătra așa furios. Baba Sâia, mama lui Ioan, umbla dintr'un colț în altul al ogrăzii și pregătea terenul pentru sosirea leneșă a nopții.

Noi eram foarte mulțumiți. Clara și Liana, fredonau un cântec vechiu. Eu și cu Misteriosul deschisesem o discuție despre felul cum ne v'om petrece timpul.

Seara se lasă încet și din când în când cu clipiri de brichetă, se aprindea câte o stea pe cer. Din depărtare, dintr'o afunzime, un corn sună în atmosfera liniștită. Sunetul se auzea din ce în ce mai tare și apoi turma de porci năvăli în sat. Am ieșit toți în uliță unde era și Ioan. Țăranii veneau dela lucru și ne salutau respectuos. Feciori cu flori și fete cu busuioc în cosițe, în chiote și cântece se apropiau, apoi se pierdeau în sat. In urma lor încet, domol, venea turma de capre, a satului.

După o pauză de zece minute, un sunet asurzitor anunța turma de cai. Iar în urma lor încheia convoiul ce se perinda prin fața noastră, cu turma de bivoli. **Astfel convoiul era încheiat** cu vălul negru al nopții care ieșea ca dintr'un chivot, din neagra pustietate a pădurii.

S'a lăsat seara. O seară liniștită, aproape pustie. La început mai lătrau câinii, apoi amuțiră și ei în tăcerea de plumb. Intr'un târziu un clopot ca din mormânt se ridică deasupra culmilor de brazi, din pădurea neagră. Apoi un sunet de fluer învinge liniștea și totul ascultă acest cântec prin care un suflet sortit să cutreere pădurile, își plânge durerea sa. O rândunea dela strașină de stuf dă un semnal puilor săi sburători ce se înboldeau pe tăcute. Cântecul vibrant al fluerului a mișcat-o și pe ea. Patul era la fel cu crucile albe de mesteacăn ale cimitirului din curtea bisericii. Și razele lunii și stelele au stat din tremurul lor ca să asculte mărturisirea tragică a pădurii. In casa

Babei Sâia aceiași liniște, doar respirațiile liniștite. Totul era mort, chiar și orologiul de pe perete. Razele lunei pătrunseră în cameră și necuvincioase s'au găsit jocul în patul fetelor... — O muscă, pe dibuite, sau altă insectă asemănătoare, a oprit pentru un moment respirația misteriosului, apoi să izbucnească într'un horcăit de animal în agonie. Un câine de afară, se vede că a simțit, căci începu să urle desnădăjduit, apoi alți.

Rândunica dela strașină, o vită în grajd, o pasăre noapte. Astfel liniștea fu întreruptă printr'o isbucnire puternică de orfeon. Incet, încet sunetul scade mereu, apoi se pierdu. Luna i-și începe drumul mai departe, ostale licăritul lor eternic și o umbră de om trecut pe lângă geam. Momentul a fost exploatat de Ioan pentruca să plece unde era așteptat.

Liniștea se desăvârși iarăși, de astădată și mai pustie pentrucă toți adormiră.

La Posaga, viața era o fericire. Un colț de rai veșnic parfumat de cetina de brad și înbălsămat de cântecul mii-

(Continuare în pag. 7-a)

Frescă bucovineană

Colinele bucovinene,
Arcuesc în zare, ca niște sprîncene;
Cerul se odihnește peste brazi și fagi,
Iar stelele toate răsar pentru magi...

Casele albe ca smântâna,
Stau îmbrobodite ca femeile și fetele mari,
Cari Duminică și sărbătorile fac cu mâna
La toate trenurile încărcate cu militari.

(Câte priviri obraznice nu desbracă
Bundițele mițoase de peste ie,
Sub care stau gata de joacă
Iepurii sânilor, ca'ntr'o colivie!)

Pentru călătorul înfometat,
Aici, pâinea dragostei se coace
Ca într'un cuptor fermecat.
Iar pentru sete,
Isvoarele albastre curg în ochi de fete;
Privirea lor din depărtări amețitoare
Toarnă oricui pe inimă, răcoare.

Peste umeri, ca o lavalieră, ți se așterne seninul...
Și butoaiele amintirii își tulbură vinul;
Mestecenii, ca niște lumânări,
Ard lumină albă pe cărări...
Vatra cerului cu stele,
Pare o cunună de busuioc și uscățele,
Pentru luna bucovineană,
Agățată pe bolta ca o icoană.

Vorbele oamenilor de aici, sunt late și clare
Ca și chimirul cu care se încing
Și inima lor e largă și deschisă cât o zare...

Aici, în Bucovina, luceferii niciodată nu se sting!...

B. FRUNTE

AUREL TUDOR

MINCIUNA...

(schiță)

Sânt ani de-atunci și povara lor a început să devină grea, a început să-mi apase pe umeri.

Părul mi-a cărunțit pe tâmple, în așa fel încât doctorul mi-a interzis categoric folosirea oglinzii.

Stau în pat zi și noapte.

Stau și gândesc.

De-un an și mai bine n'a mai venit nime să mă vadă. Prietenii s'au împrăștiat cine știe unde, și m'au uitat. De fapt în viața lor nici n'am contat mai mult decât un lustragiu de pe stradă. Poate nici atât.

Și unicul prieten cu care mă înțelegeam, a căzut pe câmpul de luptă, hât, tocmai departe, la Verdun.

Acum nu mai vine la mine decât o mică prietenă: Lucy.

Ne-am împrietenit de cum ne-am văzut. Și ori de câte ori se arată în casa mea am aceeași impresie că nici de data asta nu vom putea epuiza subiectele de discutat.

De fapt mai mult din pricina ei nu mi-i permis să mă uit în oglindă.

Cred că e un mare meșter doctorul dacă a descoperit aceasta.

Foarte interesant.

Intr'adevăr foarte interesant.

Chiar din ziua când mi-a interzis mie oglinda nici Lucy nu-mi vorbește de tâmplele-mi încărunțite și nu se mai joacă,

tot de atunci, cu ele.

Uneori stau și mă gândesc la asta. Ore întregi.

Atunci aș vrea să mă uit în oglindă. Să știu cum arăt. Să știu dacă încă n'aș speria-o pe Lucy.

Alte ori mă gândesc că dacă mor nici n'am să știu cum am arătat în preziua morții.

Totuși n'am cum să mă uit în oglindă. Nu există nici una în cameră. Nici-un ciob de sticlă, iar geamul a fost anume prins în cuie.

Oare cum arăt acum?

Nu-mi răspunde nime. Nici Lucy, care încă nu prea cunoaște minciuna.

Oare cum arăt?

Sânt ani de-atunci.

Ani schimbători ca zilele babei Odochia.

Trebue să fie mulți. De când mi s'a interzis oglinda e unul fără patru sau cinci zile.

Dacă aș fi umblat, dacă aș fi făcut ceva, timpul mi s'ar fi părut mai scurt. Mult mai scurt. Dar așa, anii aceștia de pat mi se suprapun anilor care treceau altădată în zbor vertiginos și dincolo de ei nu mai am noțiunea adâncimii timpului. Toate mi se par la aceeași distanță dincolo de cei patru ani.

Lucy mi-a atras atenția eri asupra faptului că afară ninge. Mi-a adus, pe albul palmelor ei câțiva fulgi prinși în zbor. M'a bucurat mult aceasta. Dar Lucy nu știe ce m'a bucurat cel mai mult. De sigur, nu mare de tot. O stingherea și nu putea să-l scuture fiindcă eu îi țineam mâinile sub pretext că vreau să văd fulgii cum se topesc în palme.

Ningea.

Da, da.

Și atunci ningea. Și eu eram de vârsta Lucy-ei. Poate cu un an mai mare. Cine știe?

Eram în clasa doua primară.

Da, da. In clasa doua primară. Eram deci cu un an mai mare decât Lucy.

Școala noastră, pe atunci nu avea decât două clase. Cu una făcea domnu' — care era un om tare răutăcios — cu a doua, ținea clasă doamna.

Era în vârstă doamna. Avea poate cât mine acum, poate mai puțin. Doamnelor nu le-am putut da niciodată o vârstă precisă. Pentrucă doamnele au numai copilărie și bătrânețe.

Viață din asta ca a noastră, dela vârsta de un sfert de veac și până la jumătate, doamnele nu cunosc. Chiar dacă uneori reușesc să arate conservate în exterior, un ochiu bun poate surprinde liniile bătrâneței. Poate remarca faptul că nu mai e linie fragedă și naturală.

Intr'un rând, doamna s'a îmbolnăvit.

A venit în locul ei o domnișoară tânără. Era la sfârșitul copilăriei. Poate chiar începea să intre în bătrânețe. Poate. Totul e posibil. Graniță de piatră nu există când se tratează despre psihic. Trupul e o oglindă a sufletului. Nu oglindește nimic străin.

Pe domnișoara o chema Domnița. Avea trăsături regulate. Minunate trăsături.

O consideram o adevărată Domniță.

Avea gesturi nespus de liniștite.

Și povestea atât de frumos despre feți frumoși și Cosânzene, despre războaiele voievozilor, și despre atâtea altele, încât nici nu-mi mai venea să ies din clasă când, orele fiind încheiate, domnișoara ne spunea, copiii mei, mergeți cuminți acasă și să nu vă supărați cu nimic părinții.

Doamna a fost bolnavă până la sfârșitul anului, așa că m'am deprins cu domnișoara care venise în vremea întâiei ninsori. Poate în Noemvrie, poate în Decemvrie. Cine știe? Mie mi-i de-ajuns atât: ningea întocmai ca și acum când mi-a spus Lucy că ninge. Fulgi mari cât fluturii, albi ca visele.

Aicea trebue să întrerup.

Scriu în pat și am auzit sunând cineva la ușă. Probabil e Lucy. Voiu ascunde hârtia sub pernă. Nu vreau ca Lucy să știe că depun oarecari eforturi.

Medicul, care a observat că Lucy are mare influență asupra mea, i-a spus că nu trebue să fac nici-un efort.

Ușa s'a deschis. E vocea ei.

A fost superbă Lucy. Obrajii ii erau îmbujorați ca două petale de magnolie. Părul răvășit și răspândit ca un hohot al tinereței pe umeri. Vocea îi vibra mai plină de bucuria vieții decât oricând.

— Pa Titi.

— Pa mititica mea Lucy. De unde vii?

— Dela școală. Da, ia spune-mi ce-mi ascunzi că te văd altfel decât totdeauna.

— Nimic.

— Hai-hai! Spune-mi. Dacă nu-mi spui mă supăr. Am să-ți dau bătăiță. N'am să-ți spun nici-o noutate. Vrei?

Imi venea s'o sărut.

Dar m'am răsgândit. Dacă aș săruta-o nu i-aș lua nimic din tinerețea ei? Din voioșia ei? I-ar rămâne oare, buzele și pe mai departe ca două petale de bujor obraznic arcuite în sus și în jos?

Mi-i frică.

Mi-i frică să nu capete pe față dungile grave ale gândului. Ar fi primul semn de îmbătrânire. Nu vreau să îmbătrânească Lucy. E atât de mică! Atât de frumos îi șade copilăria!

— Hai, spune Titi.

Știe șmechera că dacă mă roagă așa nu pot să-i mai rezist.

De data asta însă nu se poate să-i spun. Sânt lucruri prea mari pentru zburdălnicia ei. Mult prea mari.

Trebue totuși să-i spun ceva.

Oare ce anume?

— Mititica mea, astăzi mi-a venit o scrisoare. De departe.

— Cât de departe?

— Tocmai dela București

— Cine îți scrie? Sprincenele i s'au încordat. Și fata așteaptă. Așteaptă răspunsul cu toată făptura ei.

— Un fost prieten de școală.

— Iți scrie frumos? Sprincenele i s'au destins și mânile-i neastâmpărate s'au jucat în părul meu.

— Tare frumos...

— Titi, tu n'ai prieteni?

— Am dar ei au uitat de mine.

— Ce răi sânt! Spune-mi, Titi, nu-i așa că tu n'ai prietene?

— N'am micuța mea. N'am. Dar de ce mă întrebi?

Observ pe fața ei o mare bucurie. Poate satisfacție chiar.

— Așa, Aș vrea să știu. Mie nu-mi plac nici doamnele nici domnișoarele când îs mari ca tine. Arată așa de urât. Și își aleg haine par'că anume pentru a părea mai urâte. Par'că s'ar duce cu toate la bal-mascat așa cum face mămica mea eftc odată.

A plecat acum. Numai de vreo zece minute. Cu ea s'a dus toată viața din casa mea.

Ce contrast, Doamne, între tinerețea ei și viața mea de pat!

Ce contrast!

Și totuși câtă asemănare în viața ei cu viața mea!

Da, da. Câtă asemănare!

O îndrăgisem pe domnișoara.

Nu știu cum a observat dânsa că am talent la desen.

Aveam o imaginație pe-atunci! Și-mi plăcea nespus să desenez. Intr'un rând am împrumutat cartea de citire a unei fete din clasa patra. Erau acolo o mulțime de chipuri de voievozi I-am desenat pe toți. Și pot susține fără nici-o sfială că semănau mult, foarte mult cu cei din carte.

Intr'o zi de primăvară mi i-a văzut domnișoara.

Mi i-a luat și-a spus că-i va pune în rame pentru clasă, după cum a și făcut.

De atunci, însă, m'a invitat să trec pe la dânsa și-mi dădea să răsfoiesc felurite cărți.

Dânsa croșeta sau scria iar eu răsfoiam cărțile sau priveam tablourile pe care anume le aducea dela școală.

Văzând-o preocupată de un model care îi dădea mult de lucru, cred o lună înainte

de a termina anul școlar, am luat cu multă îndrăzneală o foaie de hârtie și i-am făcut portretul.

I-a plăcut tare mult. L-a pus în ramă și l-a așezat pe-o măsuță.

Atunci m'a sărutat de bucurie și ochii ei luceau mai tare. Cred că-i licăreau lacrimile.

— Titi, viața asta e o mare nenorocire. Te așteaptă o mulțime de greutăți și de necazuri, mi-a spus. Poate vei avea și satisfacții. Poate vei ajunge om mare datorită talentului tău în desen. Dar să știi că dacă ai să urmezi calea nenorocită a artei te vor aștepta multe rele.

Ochii i s'au umezit și mai tare. Știu că în ziua aceea a plâns mult. Tare mult.

Cine știe ce gânduri au întunecat atunci zâmbetul ei.

Știu numai atât că din ziua aceea îmi dădea voie să mă joc cu pasărea colorată de pe pălăria ei și mie îmi făcea mare plăcere aceasta. Credeam că mângâind pasărea o mângâi însăși pe domnișoara Domnița.

E mult de atunci.

Când ne-am despărțit, fiindcă dânsa trebuia să plece ne mai având ce face. După terminarea anului școlar, m'a chemat acasă.

Acolo mi-a vorbit multe. Din toate, puține le-am înțeles. Imi amintesc numai că a întrebuințat cuvântul iubire de câteva ori și dupăce a terminat spunându-mi că regretă tot, a început să plângă și n'a mai contenit până ce-a urcat în trăsura care trebuia s'o ducă la gară.

Cred c'a mai plâns și'n drum. Poate și acasă. Cine știe?

De atunci n'am mai văzut-o dar chipul ei mi-a rămas proaspăt în minte, atât de proaspăt, încât în clasa șaptea de liceu, la expoziția de sfârșit de an, i-am expus portretul lucrat în ulei. Sânt sigur că-i semăna perfect.

Am avut un succes destul de mare. Pot spune neașteptat.

Dar de aici mi s'au tras toate nenorocirile.

Abia acum îmi dau seama. Succesele, înfrângerile mi-au slăbit inima care și nu prea era tare și acum stau în pat. Stau și gândesc. Uneori scriu să-mi treacă de urât. Am iubit-o pe domnișoara Domnița. De sigur. Și de acest lucru mi-am dat seama abia acum. Am iubit-o. Pentrucă n'am mai iubit niciodată de atunci.

Niciodată.

Și dânsa m'a iubit, căci nu se putea să fie altfel. N'a plâns, oare, când a plecat?

De ce-ar fi plâns dacă nu m'ar fi iubit?

Mâne voiu pleca și eu. Definitiv. Am găsit mijlocul de a evada din lut.

Poate am să-i întârzii plecarea pentru Lucy. Dânsa mă iubește. Așa cum o iubeam eu odinioară pe domnișoara. N'aș vrea să-i produc această durere dar trebue.

O iubesc și eu.

Totuși trebue să plec.

Ce rost ar avea rămânerea mea aici când nu mai pot îngemâna culorile pe pânze? Să mă uit la cele neterminate?

(Continuare în pag. 6-a)

Dorm apele, dorm...

Uniform,
din mal în mal,
dorm apele, dorm
în lespezi mari de cristal.

Din nemișcate
valuri adânci
străluminate,
Craiu nou răsare pe stânci.

Alb lunar...
albe zăpezi —
Sună vântul clar
prin crengi de albe livezi.

Cling, cling, cling...
(nu-s zurgălăi)
zări pe ape ning
peste anii mei și-ai tăi...

Uniform,
din mal în mal,
dorm apele, dorm
In lespezi mari de cristal.

I. SCUTARU

E. AR. ZAHARIA

INTERIOR DE ROMAN

E. AR. ZAHARIA

Aceste cuvinte trec prin cugetul lui, ca niște raze sfioase prin ceață deasă. Ar fi vrut să vorbească, să țipe chiar la copil, dar tace, înghite.

„Măi Niculiță, măi, puteai să-mi torni în pahar, măi, ca la oameni cu stare..." Oare și el îmi vede mizeria? Dece altora le toarnă, cu cuvinte de desmierdare pentru calitatea vinului, celor de colo, de exemplu, — și se uită la funcționarii bătrâni — iar mie numai mi-l aruncă, parcă aș fi o vită căreia îi asvârli ceva în loitră?"

„Aici merge pe sprânceană, frate. Aici trebue să fii domn mare ca să se uite la tine. Așa e; n'ai înfățișare de domn, n'ai bani sunători, treci colo la colț să te ghemuiești pe un scaun cu trei picioare, la o masă știrbă. Așa e, suflete, și te consolează".

Bea paharul până la ultimul strop. O mare exclamație s'a pornit din adâncul adâncului, dar s'a pierdut fără cuvinte, ca o insectă prin iarba de coasă. Scoate un sunet gutural, încet, de oarecare mulțumire. Pune paharul la loc.

„Dar nici pe bătrânei nu i-a servit cumsecade. N'am văzut eu cum le-a adus pâine neagră și ei n'au vrut s'o atingă cerând pâine albă? Și acum stă farfuria cu pâine neagră pe masă, înaintea lor. Cea albă e aproape gata, cealaltă neatinsă".

„Iar teteristul de ici, cât a trebuit să aștepte până să-i aducă o cutie de chibrituri de la regia de alături?"

„Măi Niculiță ori măi Gheorghiță, degeaba ești tu ucenic aici dacă nu știi să te porți cu lumea, să fii cilibiu, să umbli repegior. Clientul vrea să fie servit repede și bine, să-i faci plocoane, să-i săruți mâna ori măcar să-i spui

din gură, — vorba nu e pe bani ca mâncarea, ca încălțarea, ca haina..., c'apoi mai trage pe la tine, altfel... pușcă!"

„Uite la țăranul de colo, care venise în prag mai înainte, — acum s'a cuibărit lângă masă, cu sticla plină lângă dânsul. Poartă căciula. O scoate el destul în alte părți. Aici e o țară din lumea cealaltă, unde și el e ceva".

— Nu-i așa, nene Gheorghe, — se adresează celui dela tejghea, cu fața roșcovană, cu mustățile lăsate, cu burta mare sub haina slinoasă, — nu-i așa că-i otravă și vinul acesta, otrava dracului, mă, că l-ai falsificat, l-ai prefăcut, mă, cu fărburi și cu ierburi și vrei să mă 'mbeți?... Ce-ar să zică femeia acasă? „Unde ți's banii, bărbate"? Eu: „Ici, muiere, la chimir"! „Unde?" are să se mire ea. „La chimir, femeie, dar înlăuntru, dedesubt..."

„Și-apoi până acasă? Noroc că-i lună ca ziua că altfel aș da prin toate râpile cu căluții mei..."

Chiar atunci apăru la intrare figura aspră și înfigurată a unui polițai care întreabă ale cui sunt căruțele de afară, c'au început să plece singure, — și sfârși vestea cu o strașnică sudalmă care se auzi peste tot.

— Că n'o să vă păzesc eu căruțele voastre!

— Uite haramul! sări ca ars țăranul de la masă și se repezi peste polițist pe ușă în noapte.

Celălalt țăran, care era în fața tejghelei, se schimonosea mai departe. Căciula de miel îi stătea de-a hoață pe ceafă; pe sub cojocelul descheiat puțin la gât se vedea o cămașă cu flori și un pieptăraș bun; peste cojocelul înflorit și înholițat avea un suman negru, scurt dar descheiat. Cismele îi veneau până la genunchi.

— Bate mâna, coane Gheorghe, bate ici! tinde el dreapta peste tejghea,

după ce puse ceașca de cafea alături de cântar.

Femeia cea tânără a venit mai aproape și-l privește cu interes; polițaiul la fel. Acum toți se uită numai la dânsul. Unii mai pe furiș, cu jenă, alții cu îndrăzneală, dar toți îl examinează.

Din aparatul de radio țâșnesc mereu *melodii puternice. Sgomotul din sală e* acoperit de valurile de muzică. Fumul se ridică de pe la mese, albastru, șerpuitor.

El ridică o mână, cu gest teatral, o îndoaie, chip să imite valuri de apă sau armoniile muzicii; o ridică și pe a doua, desfășură degetele, apasă cu ele în aer, ca pe niște clape, se încârjoaie, parcă vrea să danseze apoi se uită pieziș pe sub căciulă.

— Coane, dă mâna cucoane! Am să-i duc femeii acasă șmecheria asta, să-i cânte toată ziua la cap, că ea mult mi-a cântat...

Și cum muzica se întețește din ce în ce, tot mai amplă și copleșitoare, și gesturile lui devin tot mai violente, mai mari, mai înalte.

Dar tot odată cu ea se potolește și el, încetul pe încetul, apoi apucă delicat cescuța de cafea neagră, o ridică teatral spre buze, dar în acelaș timp muzica revine subit la acordurile violente de mai înainte. El își ridică maiestos brațele, după puternicul tact al muzicii, cu ceașca de cafea în mână, dansând, șuerând ușor, cu fața roșie, ca de emoție și mulțumire în acelaș timp.

O ridică repede până peste cap, apoi tot așa o lasă până la genunchi. Ai fi zis că e un scalator, dacă nu l-ai fi știut că e un țăran din Moldova de sus

care-i plină de țărani minunați. El mergea înainte cu vorba și cu gesturile.

— Nu, nu există diferențe biologice, ci numai de suflet. Toți suntem carne și simțuri, dorinți și patimi, fără excepție. Numai sufletul e puțin mai altfel. Numai sufletul ne face să ne deosebim — gândește omul de dinaintea sticlei. A încetat de a mai bea. Cugetă cu asprime, violent ca un metafizician, confuz și apolitic:

„De ce e acest țăran zdravăn, sănătos și bine îmbrăcat așa de caraghios? Fiindcă simțurile lui pretind aceasta, o cer insistent, nu fiindcă i-ar fi sufletul zdrobit. Sufletul lui e curat ca aghiazma și senin. Simțurile lui sunt vinovate, nu sâmburile de suflet ascuns undeva după cojoc. Acum sufletul e într'un fel de văl cenușiu și nu mai poate supraveghea mișcările dezordonate ale lutului. Acest om, așa de bine zidit, așa de..." însă nu mai continuă gândirea asta, deoarece se descoperi că e prea concentrat, că ar putea înebuni cugetând la aceste lucruri, că toți îl privesc cu compasiune pe dânsul, iar nu pe acel țăran voinic și cam șmecher, după cât se pare. Da, pe dânsul îl privesc toți, și cu câtă putere încă!, nu privesc nicidecum pe acel țăran de pe tejghea, care își continuă spectacolul. El e obiectivul central al tuturora, el e mai de plâns decât Moldoveanul în cojoc căruia îndată îi va trece de glumă, se va scutura ca un câine plouat, va chiui odată și va pleca". Apoi se va sui în căruța lui și va fi curând acasă, uitând totul, revenindu-i mintea limpede și bunul simț românesc. El va găsi un pat bine făcut de vesela lui nevastă care chiar dacă îl va dojeni, tot cu blândețe. Dar pe mine cine să mă dojenească măcar? Eu sunt mereu în aceeași stare deplorabilă. Eu nu am portative pe hârtia trist imprimată a sufletului. Mereu la fel, mereu amar. Ce caut chiar aici, unde oamenii au bani și sunt veseli, iubiți? Pentruce mă chinuesc cu vederea lor? De ce nu mă ridic s'o iau la fugă spre orice liman? Dar mai este liman?"

In acelaș timp simți că nu mai are bani pentru prânzul de a doua zi; că haina e roasă în ambele coate; că pălăria e oropsită ca a unui țigănuș ori ca a unui pui de jidov; că încălțămintea, și ea, îl trădează cu impertinența unei femei. „Ah, femeile! zice în adâncul adâncului lui. Eu nu știu de iubire, de o iubire mare, sacră, care să te facă erou sau criminal. Ca să te iubească, trebue să fii elegant, spiritual și optimist. Ei, dar să le dau la sărăcia și pe acestea! Nu sunt de actualitate! Insă cine ar crede că prin tigva mea străbat chiar acum niște fluvii de aur, niște fluvii de aur, niște gânduri mari, frumoase? Cine ar crede, că deși sunt așa, pot lucra cât zece și încă nu sunt învins, mai cu seamă sufletul nu este învins. Trupul se mai poate ridica așa cum ridici o vită bolnavă, dar sufletul să nu fie atins de moarte. Și eu sunt bun, și eu pot fi elegant, generos și vesel cu prietenii și cu femeile. Pot fi harnic și onest. Onest am fost totdeauna. Dar cine m'ar asculta? Provincia asta în care toți ratează, încetul cu încetul, ce la jocul de cărți la dramele amoroase? Nimeni desigur! Nu m'ar crede fiindcă sunt blestemat cu focul cel mai amarnic al blestemului. Omul e o fiară blestemată, deși este al lui Dumnezeu: unii cu blestemul de a fi genii, alții să fie hoți, ceilalți după talentul lor...

„Unii au bani de ar putea ridica mănăstiri numai și numai de aur, de ar întrece pe Ștefan cel Mare. Degeaba, nu e acesta un veac de misticism! Alții au minte să lumineze mii de neamuri și zece secole de-odată, dar sunt egoiști și săraci. Iși țin mintea pentru ei cum își țin ceilalți banii. Acestea sunt principalele categorii ferite de oameni. Restul sufere și trage nădejde.

Nenumărate gânduri de acest fel îi treceau prin minte privind când mai atent, când mai absent la fauna de alături.

— Coane Gheorghe, coane Gheorghe, crezi că n'am cu ce plăti? Uite colea, uite suta! Suta, coane Gheorghiță! Până 'n ziuă să stau, să beau și să mănânc tot mâncări alese, domnești, și nu zic că n'aș avea cu ce mă scoate. Uite bani, coane Gheorghe. Să n'am eu de-o cafea? O cafea, măi, ca domnii... Țăran măi, dar bea cafea ca domnii cei mai mari. Uite ici, coane, uite la mine!" — și după ce puse moneda pe tejghea, cu grijă, ridică la gură ceașca și o goli de ce mai rămăsese, apoi, făcând un gest larg de satisfacție:

Să trăești, coane Gheorghe! și Dumneata, coniță, îi fi fusând nevasta lui Domnu', mi se pare, — ba'mpar'că Domnul vi-i plecat aiurea și-ai rămas singură... E greu când ești singurică..., dar n'avea grijă vine el..."

Ea zâmbi puțin, tot nemișcată, urmărindu-i cu un fel de admirație și duioșie gesturile care nu erau disgrațioase. El se îndreptă spre ușă:

— Sănătate și vânzare bună! zise din pragul ușii și dispăru în întunerec.

Civilul rămase ca năuc. Plecarea țăranului lăsă dintr'odată un mare gol în sală. Abia acum își dădeau seama și ceilalți cât sunt, de reci și de înguști sufletește. Numai cu țăranul de care la început le venea să râdă, s'a umplut cu adevărat de viață localul lui Gheorghe Călugăreanu din marginea de sud a orașului B., la care trăgeau, fiind a-

proape de cazarmă, o mulțime de militari și întârziau uneori până la două după miezul nopții. Parcă murise dintr'odată nervul vieții. Ascultă totuși cu vădită răutate. Aceleași plângeri eterne, camere, bani slujbă, femei, copii. Griji meschine, de om căsătorit, preocupare mai de seamă.

Lăsă prețul consumației pe colțul mesei. Se ridică să plece, cu desgust. Păși ușor prin fum ca o năucă, tor-

(Continuare in pag. 7-a)

Implinire

Eu și anii mei sporim cântând lumina,
Peste semnele timpului — continente
Și 'n visul altor zări ne e tulpina.

Când plouă, ne 'mpărțim bucate,
Pentru lanurile cerului din slovă
Chemare de incandescentă voluptate.

Din 'nalt serafic, sensuri nouă ies
In timp ce rădăcinile ne strigă înapoi,
Iar apele ne strâng durut cules.

Și 'n drum spre depărtări veșnic fecioare
Ne 'ntreabă-o sete aspră de 'mplinire,
Inimă, acesta-i graiul tău de soare ?

GEORGE TODORAN

Mînciună...

(Continuare din pag. 1-a)

Nu. In niciun caz.

Până atunci însă trebue să fac portretul Lucy-ei.

De asta întârzii până mâne.

Otrava e aici, sub pernă. Nu mi-a spus nimeni că are efect omorâtor, dar o știu din cărți. E o otravă puternică. Acționează direct asupra inimii, și cum inima îmi e slăbită totul va fi ca un vis.

Mâne, deci, când portretul va fi gata. O voiu face pe Lucy ca un înger înconjurată de-un nimb de nouri ce în imaginația mea va închipui iubirea cu care o voiu înconjura și dincolo de pragul lutului. Va fi minunată lucrarea.

Ce păcat că nu voiu putea asista și eu la vernisajul ei!

In sfârșit Lucy a fost pe la mine. I-am cerut penelul și paleta.

Mi-a adus și una dintre pânzele pe care abia reușisem altădată să schițez un peisaj în creion.

Când a văzut că mă apuc de lucru, a vrut să mă oprească:

— Ce faci Titi? Nu știi că asta n'ai voe? E prea obositor pentru tine...

Lucy, te rog. — M'am întremat puțin și vreau să-ți prind chipul pe pânze.

— Chipul meu?

— Da micuța mea.

—*Bine. Dar să dai seama să nu obosești prea tare. Ar fi mai bine dacă n'ai lucra. Dar fie.*

Când am simțit că obosesc am înghițit prima dintre cele trei pilule pe care trebuia să le iau. Nu sânt pilule propriu zis. Sânt numai niște cocoloașe de otravă care se prezintă sub formă solidă. Au fost preparate de mine în decurs de câteva zile. Mi-a trebuit multă vreme pentru a izbuti definitiv. Mi-a trebuit foarte multă atenție pentru a nu fi prins în timpul lucrului de către servitori care mi-ar fi zădărnicit, poate, tot lucrul.

Eu n'am simțit nimic după ce-am înghițit motolul de otravă. Nimic.

— Ce ai Titi? Ți s'au îmbujorat obrajii și dacă n'aș fi aici de când am venit nici nu te-aș putea recunoaște.

— Cum zici? Mi s'au îmbujorat obrajii?

— Da Titi.

— Aș fi curios să știu cum arăt. Nu vrei să-mi dai o oglindă, să mă uit în apele ei?

De fapt aș fi dorit să mă uit pentru a vedea efectele otrăvei. Mă temeam că fiind prea slăbit nu voiu putea rezista până la terminarea tabloului.

Acum sânt mulțumit.

Tabloul e terminat și-mi place. Îi place și micuței Lucy.

Cum voiu fi arătând, oare, acum când trebue să plec?

Indată voiu înghiți al doilea mototol.

De ce, Doamne, de ce sânt atât de crud cu Lucy?

Mă va plânge vreme îndelungată.

Dincolo de granițele lutului n'am să-mi pot ierta niciodată acest gest. Aici trebue. E mai necesar decât însăși viața.

Să vedem. Voiu sta liniștit pentru a aștepta efectul.

Dacă voiu putea, voiu continua scrisul.

Dacă nu, un ultim cuvânt pentru Lucy.

— Pa mititica mea, și nu uita că Titi al tău te va aștepta dincolo de zări și în așteptare va face o mulțime de jucărele pentru tine. Va picta poate îngeri adevărați, popasuri lângă stele, și câte alte lucruri mici și plăcute. Pa Lucy. Iartă-mă.

M'am sculat contrariat și-am fugit la ușă. Servitorii m'au simțit și-au alergat să mă readucă în starea mea de vegetație.

— Hei ce nu vedeți că m'am sculat? Vi-i rău să mă vedeți în picioare? Așa eram și înainte de a fi început visul acesta de patru ani. Ce vrei tu Ioane? Ești un prost. Te-ai temut un an întreg să-mi arăți măcar o clipită oglinjoară. Pleacă. Am nevoie de pânzele mele

Toate câte se află în casă.

In afară de cea mai nouă. Aceea a Lucy-ei.

Toate să ardă.

Toate că toate sânt numai simple măști. Simple amăgiri.

Porniți odată!

Dacă voiu mai picta vă voiu arăta adevărul.

Plecați!

Haide!

* * *

Au trecut șase ani de atunci.

N'am mai lucrat nimic în pictură. La ce bun? Pentru a strica pânze, pensule, culori?

Pentru a minți?

Mai întâi mi-a fost frică să mă uit în oglindă când am văzut că nu mai am nevoe să stau în pat.

Când m'am uitat am descoperit că numai tâmplele le aveam încărunțite. Ca mai înainte.

Și cred că așa vor arăta până voiu înceta să mai stau în popas pe această planetă

He! Doctorul când m'a văzut însănătoșat nu vroia să-și creadă ochilor.

Ce om mic și doctorul acela!

Nu i-am spus nimănui rețeta otrăvii care m'a însănătoșat. La ce aș spune-o? Să-i fac pe oameni să vadă realitatea?

Mai bine să rămâie așa cum sânt. Să se mintă zilnic și să-și creadă propriile minciuni.

O mare minciună.

Și Lucy a devenit o minciună. Este elevă de liceu și-i place să se plimbe cu băieții de vârsta ei.

Și eu sânt o munciună. N'am mai pictat de atunci dar mi-am găsit altă ocupație tot atât de mincinoasă ca și pictura.

Am devenit profesor și-i învăț pe alții cum să mintă.

Și totuși există un adevăr. Il cunosc dar nu mă tem de el: moartea.

Altădată am căutat adevărul ei. Acum nu-l mai caut dar îl aștept.

Vreau să-l cunosc și pe acesta.

Vreau să stabilesc precis cât din el este totuși minciună.

AUREL TUDOR.

Intr'un sat de munte

Intr'o Duminică însorită de toamnă un prieten se ducea să-și vadă rudele pe care nu le mai văzuse de multă vreme și m'a luat și pe mine cu el.

— Ai s'o cunoști pe mama și pe sorămea. Pe fratele de bună samă n'am să-l găsesc acasă căci Duminică își ia pușca și se duce la pădure.

— Tocmai Duminică l-am întrebat cu mirată. Peste săptămână n'are când ?

— Nu, n'are când, căci stă în prăvălie și mai vede și de gospodărie.

— Prăvălia de când o are ?

— De mai de mult. In familia mea mai sunt negustori.

— Au vre-o școală ceva ?

— Au școala din sat și mintea lor sănătoasă care le-a dat-o D-zeu. Dar nu's de acei care uită a citi și a scrie de cum au ieșit din școală. Ai să vezi ce de-a cărți are acasă.

— Ce fel de cărți ?

— Cărți de folos după mintea și priceperea lui.

— Și când cetește dacă ziua stă în prăvălie și mai vede și de gospodărie?

— Găsește el timp în duminicile și sărbătorile ploioase, în serile și nopțile lungi de iarnă.

— Dar în pădure ce face? Impușcă ceva. Nu-i păcat să umble Duminică cu pușcă?

— Nu împușcă nimică. Dar i-i dragă lui pădurea de pe vremea de când umbla cu oile. Și eu am păscut oile până a nu merge la școală. Când veneam în vacanță acasă, îmi era tare drag, să umblu cu oile.

— Dar negustorii străini din sat nu i s'au pus deopotrivă fratelui D-tale?

— Negustori străini ? Noi n'avem negustori străini.

Așa cât a fost drumul de lung am aflat toate câte am vrut să le aflu de neamurile prietenului și de satul lui. Tot ce aflam mă umplea de bucurie și de nerăbdare.

Satul era lung, grămădit într'o vale îngustă. Drumul destul de bun căci piatră era destulă, slava domnului. Apa gureșă, umbrită de sălcii și arini îi ținea tovărășie. Am tot mers o bună bucată de drum pe lângă gospodării frumoase, pe lângă livezi întinse peste care șiruri, șiruri se întindea inul pus la rouă.

— Ce de-a in, ce de-a in, ne minunam amândoi într'una. Când au să toarcă femeile atâta in ?

Nevoia, lipsa de bumbac le-a fost o bună învățătură. Nu degeaba se zice că nevoia te duce unde nu ți-i voia, și te pune să faci lucruri la care nici nu te-ai fi gândit. Nevoia, da, dar și vrednicia femeilor care nu s'au lăsat învinse de ea

Când am intrat în curtea surorii tovarășului de drum prin poarta înaltă, cu stâlpi cioplIți ca prin partea locului, n'am putut să-mi ascund mirarea când am văzut toată curtea acoperită cu lespezi de piatră scoase, din albia apei ce trecea prin sat. Ce curățenie încotro îmi aruncam ochii. Ce de-a flori râdeau la soare în grădinița din fața casei.

De multe aveam să mă minunez eu în ziua aceea. Aveam să trec din mirare în mirare.

Lângă grajdiu, era o bucătărioară unde se făcea opăritura pentru vite, unde se fierbea mâncarea pentru porci. Casa în care locuiau gospodarii, era podită pe jos și acoperită cu țoale curate.

— Dar Toader ce face că nu-l văd ?

— Îi oleacă cam răcit. A rămas acasă și ascultă sfânta liturghie la radio.

Din casă pătrundeau cântări bisericești.

In casă gospodina ne-a cinstit cu dulceață de fragi și cu apă rece. Vroiam să știu cine a făcut dulceața. O făcuse chiar gospodina. In sinea mea nu mă puteam minuna destul: curte pavată cu lespezi ca la oraș, aparat de radio, dulceață de fragi. Ce minuni aveam să mai văd în ziua aceea ?

Ziua aceasta minunată de toamnă avea să aducă și o leacă de amărăciune tovarășului meu de drum. Buna lui mamă, bătrână de 80 de ani, harnică și neobosită, era acum bolnavă de un picior. A răcit la scos inul dela baltă.

— La ce ați lasat-o să se vâre în apă ?

— Dar am putut-o opri? N'o știi pe mama? Cine o poate opri dela lucru? S'o vezi acum. Nu se tângue c'o doare piciorul, dar se tângue că nu poate umbla și lucra.

— Saraca mama. Așa îi ea, — zise feciorul întristat. După ce ne-a crescut mari și ne-am împrăștiat care încotro, a legănat și a crescut și nepoții. — se îndreaptă ei cu vorbă către mine.

— Acum să mergem s'o vedem pe mama.

Când am văzut-o, slabă și uscată, cu fața toată numai creți, dar cu privirea ageră și cu mintea limpede, am început să înțeleg de unde vine vrednicia copiilor ei.

— Eu doamnă am fost una la părinți. Tata avea oi și capre multe și eu m'am prins că am să le pasc dacă-mi dă tata un câne bun ciobănesc. Mi-a dat tata un dulău mare cât un vițel, numai că-mi era cam urât singură pe cele dealuri și atunci l-am rugat pe un vecin care se ducea la târg să-mi cumpere un fluer.

— Da ce să faci cu fluer fa, că doară nu ești băet, că numai băeții cântă din fluer.

— Dacă pot paște oile, pot să cânt și din fluer, — am prins eu a zăce.

— Apoi dacă vrei tu numai decât, am să-ți aduc un fluer, numai să ai grijă și de oile mele mâne când oi fi eu la târg.

— Și ai cântat din fluer ?

— Am cântat, cum să nu. Cântam de se minunau toți. Când a aflat tata că cine va cântă din fluer la bordei unde mâneam singură cu oile, credea că este cineva la mine și m'a pândit într'o sară și a văzut că eram singură, singurică.

— D-tale iți samănă Niculuță a meu care mi-a asurzit urechile să-l las să se facă cioban ?

— Mie, se'nțelege, că mie. Da poate-ți pare rău ?

Ne-am dus să vedem stâna unde se afla Niculuță cioban. Despre cele ce-am văzut acolo, voi povesti altă dată.

SILVIA BIDNEI

VRAJA

(Continuare din pag. 3-a)

lor de artiști adevărați, cari își găsesc refugiul în pădurile de la marginea satului. Și oamenii. Alți oameni.

Feciori și fete cu parfum de măgherau și busuioc. Cu hainele curate, lucrate cu mâna lor, din producție proprie. Și baba Sâia, pricepută la toate. Te dorea inima? Baba Sâia iți descânta de deochiu și-ți trecea. Te dorea o mână sau un picior? Iți descânta de strujătură sau sclintitură. Baba Sâia mai era și vrăjitoarea satului. Ea a făcut pe hoțul care a furat toporul din șura lui Vasile a Florii, să-l aducă înapoi. Se înbolnăvea un om sau vr'un animal de pe lângă casă, sau se fura ceva, la baba Sâia era leacul.

Ea pornea tiptil în pârâu cu canecul după apă neîncepută. Mai arunca ceva frunze, mai câte un cărbune, mai făcea câteva cruci, ori mai căsca din când în când, dar puteai pleca acasă sănătos sau cu leac.

Era foarte frumos și bine. Noi neam obișnuit, aici. Nu mai știam nimic de ce se petrece dincolo de pădure. Doar Ioan, dupăce cina se așeza pe lavița de sub dud și începea să ne povestească ce auzise și văzuse.

Nu pre târziu s'o ridicat și o plecat unde era așteptat iar locul i' l-a luat baba Sâia, care cu fuiorul în mână scotea poveștile ca firul din fuior. Ioan venea târziu. de astădată foarte posomorât. El îndrăgise pe Ioana fata primarului. Mereu mergea la ea. Dar ce folos, primarul nu putea să audă niciodată de această dragoste. El era bogat, iar Ioan sărac. Și Ioan nu se putea lăsa. In astă noapte vorbi puțin și urcă seara în pod unde îl aștepta patul clădit pe iarba uscată. Baba Sâia se uită lung după el și apoi scuipă de trei ori în lături.

— Ptiu, Ptiu, Ptiu să nu te deochiu dragul mami, dar să vede că ți-a aruncat tăciuni răi Buica, mama Ioanei.

Băiatul bombăni ceva și intră sub hainele din pod. Noi am mai rămas puțin apoi intrarăm în casă. Afară nu se auzea nimic decât sfârșitul fusului Babei Sâia.

Ziua următoare a fost cea mai nenorocită zi din viața petrecută la Posaja. Era o după masă, cu aceiași frumusețe, cu aceia atmosferă fericită, când din capul satului se auriză niște bocete ce se apropiau mereu. Incurând se desluși. Era o femeie. Fugea plângând.

Dela o casă a eșit un bătrân și câteva femei.

— Ce-i tu Aurelie? Dece plângi?

—A călcat trenul pe Ioan al Babei Sâie.

— Doamne nu mă lăsa! și femeile începură să-și facă cruce.

Noi eram în ogradă. Baba Sâia deasemenea arunca niște muieturi la pui, când femeia întra în curte.

— Ce s'a întâmplat Aurelie? Spune...

Femeia cu greu a putut scoate un — „Ioan la tren".

— L-a tăiat trenul pe Ioan?

— Da!

In acelaș timp mai intrară în curte încă vreo 5 femei care începură să bocească. Impreună și Clara și Liana doar baba Sâia cu fruntea încrețită, tremurând privea fix înaintea sa.

— L-a omorât. Ea l-a omorât.

Apoi întorcându-se către cei de față strigă tare:

— Oameni buni, să știți că pe Ioan l-a omorât fata primarului; da oameni buni ea i-a stricat minte băiatului; nu i-ar ajuta Dumnezeu și Maica Precistă să nu-i ajute.

Din capătul satului se auzea țăncănitul unei căruțe. Cei din curte tresăriră.

— Vai! Il aduc pe Ioan.

Baba Sâia tremurând deschise ușa casei, în timp ce un bărbat deschidea poarta ogrăzii. Când căruța cu rămășițele corpului lui Ioan intră în curte, toți am început să plângem. Baba Sâia începu să strige:

— Ioane, Ioane, copilul meu! Teau omorât. Am știut eu că nu-i o bună, aia de-aseară. Dar lasă că nici lor nu le-ajută Dumnezeu.

Ioan nu era decât o bucată de carne sângerândă.

Femeile se împrăștiară pe la casele lor, doar câteva fine și cumetre au ajutat la spălat și la aranjarea mortului pentru sicriul din scânduri, la care bocănea Mitruț lemnarul. Fetele nu se mai desmorțiră, deși eu și Misteriosul încercam să le readucem la normal. Dealtfel nici noi nu eram prea breji.

O femeie, mergând să cheme pe popa, să citească câteva rugăciuni la capul mortului, a trecut și pe la primarul și a spus tot ce s'a întâmplat, cum și blestemele Babei Sâia. Ioana fata primarului începu să plângă, iar femeia plecă mai departe la popa.

Până târziu au rămas oameni în priveghiu la capul mortului. Apoi s'a făcut liniște la Baba Sâia. Toți au plecat. Noi am fost nevoiți să ne instalăm în vecini.

Acum, la capul mortului era numai baba Sâia. Vorbi mult mortului, apoi luă canceul și merindarea de descântece. Ațâță focul cu niște vreascuri și plecă. Pe lângă garduri pe sub umbre, baba eși din sat și se pierdu în pădure. Nu peste mult timp, s'a întors pe acelaș drum spre casă. Canceul și merindarea erau pline. Focul ardea încă. Puse o oală la foc și o umplu cu apa din cancen, apoi puse plantele din merindare în ea: Cu un cuțit a început când să răscolească focul, când apa zicând:

— Tu, focule, să-o topesti, sau tu apă s'o îneci. Făcea cruci și bolborosea ceva încet. — Blestema pe Ioana, fata primarului. A descântat mult până când a dispărut toată apă din oală și s'a stins și focul. In oală a rămas numai cenușa. Rânjind si blestemând, baba Sâia a scos cenușă și a frământat o coca.

Luna se ascunse după munte. Intunerecul era desăvârsit. In case se mai auzeau încă cuvintele babei. — Tu, coca, să-l răzbuni pe Ioan. Să-o topești. Să-i tulburi mintea. Să-o otrăvești...

Blestemele au contenit târziu, când după un nor o lumină crestea din ce în ce mai mult Era revărsatul zorilor. Atunci baba, învăli coca într'o merindare și porni încet prin ceața revărsatului de zi, spre casa primarului. Cu un rânjet drăcesc, a aruncat coca în curtea primarului. Un câine a tresărit și a început să urle, apoi alti și alți cuprinzând satul liniștit într'un fior de teamă.

Baba a ajuns acasă odată cu cântecul cocoșilor.

Prohodul se termină și patru oameni luară sicriul cu rămășițele lui Ioan și s'au apropiat de groapă. Momentul a fost cât se poate de puternic. Din toate părțile se auzeau plânsete. Baba Sâia, cu o privire înspăimântătoare, păsea în urma sicriului. Eu și cu Misteriosul luasem fetele la braț și ne țineam pe urma cortegiului. Clopotele băteau toate trei. In curând am ajuns la cimitir. Aici îngenunchiarăm toți și se făcu liniște; preotul spunea cuvântul de despărțire aceluia care peste câteva minute va fi în groapă.

Deodată din norod se auzi un strigăt. Odată cu preotul, întoarse toată lumea capul. In genunchi, cu mâinile în sus, se ridică Ioana, fata primarului. Sări peste cei din apropiere și se apropie de groapă.

— Părinte, stai. Stai că Ioan nu e mort. Stai să-l văd. N'auzi cum bate în sicriu. Mă strigă. Desfaceți-l că înăbuse. — Ioan! Desfaceți-l...

Și începu să tragă de capacul bătut.

Era nebună A înebunit...

Câțiva țărani printre care și primarul o prinseră și plecară cu ea, urmat de privirea îngrozită a mulțimei și satisfacția babei Sâia.

Femeile vorbeau în școaptă. — Sârmana a înebunit. — „A fermecat-o baba Sâia".

Noi eram îngroziți și n'am mai putut sta o clipă pe gânduri. Am alergat în fugă acasă și ne-am adunat lucrurile. A fost dorința tuturor ca în zori să plecăm oriunde, dar să nu rămânem aici.

N. JALEA IANCU

Interior de roman

(Continuare din pag. 5-a)

turat de întrebarea unde se va duce și ce va mai face. N'avea unde găsi ceva mai bun. La gazdă era de nesuferit. Pășea ca pe fân, cu grijă, dar când întoarse ochii spre cei ce rămâneau în sală să mai bea și să vorbească, în același moment când voi să le zică un superb și arogant „Bună seara", fu izbit de extraordinara asemănare ce i se părea a răspunde unor prea vechi amintiri. Ca un rictus s'a produs deodată în ființa lui, ca o contrariere. Nu! se poate!" Ceilalti însă, de la masă, remarcară șovăiala lui.

— Măi Pavele, măi, tu ești? D'apoi unde erai? Stai aici și nici nu vrei să știi de noi? Ce stăteai așa ascuns? Unde ai fost? Ai luat masa? Ești cu cineva? Pe cine aștepți? E vreo dudue? Atunci te scuzăm, firește. Auzi! Să fie aici și să nu ne vadă! Nici noi să nu-l vedem! Era cât p'aci să te pierdem afară! Măi, măi! Ia șezi colea și ne spune ce-i cu tine. Parcă nu te văd cu toate oile acasă. Ți le-a înecat Prutul astă-vară? Șezi colea. Uite, să-ți prezint societatea. Domnul Atanasiu, domnul Vanghelidis, ai auzit de el, a călătorit foarte mult și a fost și în America de Sud. Domnul Hanganus, învățător. A fost prizonier în Rusia. A văzut multe lucruri. Dar ia stai. Ce mai faci? Sper că nu ești grăbit. Rămâi cu noi de-acuma. Pe ăsta îl cunoști doar. Prietenul nostru de totdeauna: Marcel. Ce? Nu-ți mai aduci aminte de el? Ii zicem Bill Gazon, deși n'avea și n'are nimic de Gazon, nici de Bill".

— Adevărat, Marcel! Ce mult te-ai schimbat! Voi m'ați cunoscut, dar eu nu mai am memoria fizionomiilor.

— Haida-hai apoi către băiețașul de la tejghea: „Un Kil de vin! ...Pentru regăsirea fiului rătăcit".

— Și un pahar, băiete, un pahar curat, repede!

— Este, este pahar, uite ici, e-al meu...

Este pahar, băiete! Incă un Kil, dar nu dormi 'n picioare ca Arabii la Meca. Fugi! Și ce faci, măi Pavele? De unde apari? Nu te-am văzut de-o claie de ani.

Ce zici? Mai visam eu să te văd? Pe unde ești? Ce învârtești?

Atâtea întrebări ar fi fost în stare să-l încurce, dar nu-și pierdu cumpătul de odinioară. Dădu mâna cu toți, răspunse la întrebări, se supuse, deși penibil, tuturor examinărilor vestimentare și frenologice, bău cu ei, glumi amar, se lăsă bătut pe umăr, pe genunchi, pe spate de marginea pălăriei...

— Vorbește ceva, mă că suntem la un pahar de vin, ici, prietenii tăi... Nu ne mai cunoști acuma sau nu vrei să ne onorezi cu parola?

Incepură a deșira amintiri. Pavel surâse trist, ca mai înainte, bău tot paharul dintr'o sorbitură, îl puse la loc, privi peste toată încăperea, cu un sentiment de adâncă deprimare. „Așa e pretutindeni, așa e toată lumea", gândi amar, repede, sintetic. In toată lumea e așa, oricât de sus te-ai ridica: oropsiți, egoiști și victorioși prin bani, prin femei, prin viclenie.

Fericiți fiindcă au casă, au nevastă, au copii frumoși, au bani și sunt sănătoși. Fericiți fiindcă se pot bucura de satisfacerea tuturor dorințelor. Fericiți de sus, din balcoane medievale până în noroiul albastru al mizeriei intelectuale, al movilelor de carne umană".

„Aceștia de exemplu. Ce's aceștia? Aici un bătrân cu un picior în cimitir se mai agață de viață și se amestecă printre alcooluri, femei și saiam.

Nevasta asta tânără, părăsită când nu trebue și tânjind ca o buruiană după bărbatul ce poate n'o să mai vie.

Acest copil eliminat de la școală fiindcă a despicat țeasta unui coleg cu o piatră. Teteristul și-a destrămat idea lul din cauza greutăților materiale și acum caută paliative.

Soldatul a lăsat acasă câmp nearat, holdă nestrânsă, mamă bătrână și nevoiașă. Tu, funcționarule ocârjit și uscat; tu femeie scorojită, ce te uiți la mâinile frumoase ale crâșmăriței și la fața ei netedă ca mătasa; tu care poate ai fost prin Rusia, cum se spune; și tu care ai fost prin America de Nord sau de Sud, mi-i indiferent; și tu, și tu; însfârșit, de aici din camera asta, din camera vecină, din casa asta, din casa vecină, din orașul acesta, din orașul vecin, din țara vecină, din continentul vecin, din planeta vecină, și asa mai departe; tu, nemernicule; tu, visătorule; tu, orgoliosule; tu, bogatule; tu eruditule, abia te ții deasupra lumii, ca o spumă ușoară.

Dar pe când toți ceilalți, filosofi sau muritori ignari, și-au tulburat cu sadism subtil conștiința, prin delicii de artă sau prin fervorile spiritului și simțurilor, ca să nu simtă, numai ca să nu simtă ucigătoarea realitate a condiției lor omenești, a mizeriei, să nu despereze, să se înșele de la o zi la alta, de la un eveniment la altul, de la un an la altul, — tu știi prea bine, ție ți s'au luminat toate zările minții și tu simți în aceeași vreme suferința și nemernicia existenții, uriașa milă umană, necesitatea ei, precum n'o simt de loc, nu vor să audă de ea, în îmbuibare și îmbătare, toți ceilalți de la aceste mese, de la toate mesele din lume. Căci mai mulți sunt cei ce stau la masă cu nepăsare, decât cei ce nu stau la masă și ar dori să stea.

Voi beți vin, fraților, zice el puternic, dar numai în cuget, dar eu îmi beau sângele; viața mi-o beau cu fiecare sorbitură și mi-o dau cu fiecare ban, sgura de noroc ce mi-a rămas, papucul din urmă al unei prințese ce a murit de mult de tot. Uite-așa!

Abia atunci își dădu seama că învățătorul Constantin Hanganu povestea cu lacrimi despre peripețiile sale prin Rusia. Fusese luat prizonier de Ruși în Galiția, în anul 1915 și narațiunea lui impresionantă.

El spunea cum, după ce a fost luat prizonier, a fost transportat într'o insulă depărtată, Sloveschi. Lui Pavel nu-i vine în minte numele unei astfel de insule, dar de vreme ce o povestește un om matur, trebue să fie adevărat. Dar unde a fost făcut prizonier, asta n'o mai știe. Bine că știe alte lucruri!

Pe insula aceea a așteptat un an de zile. Pe urmă a fost dus mai departe la Omsk. Dar fiindcă învățase bine rusește și fiindcă era învățător, dimpreună cu alte multe sute de prizonieri ca și el, a fost însărcinat să țină cursuri sub cerul liber, prin diferite sate, pe unde treceau. Poporul era cu desăvârșire incult. Lui i s'a repartizat sectorul Omsk-Semipalatinsk. Era frumos într'un anume fel, dar numai fiindcă pornea primavara din Omsk și ținea lecțiile cu copiii din satele înșirate pe șoseaua principală. După ce reușca să învețe pe copiii unui sat alfabetul, pleca mai departe, pe șosea, cu aceeași misiune. Până într'o zi.

E. AR. ZAHARIA

File de calendar

Tuturor cititorilor şi colaboratorilor noştri SĂRBĂTORI FERICITE

„CRONICAR"

îndreptar lunar pentru cultură, literatură şi artă, a apărut în alese condiţiuni grafice şi cu un material select.

Apariţia unei noui reviste la Cernăuţi e un semn bun care întăreşte mai temeinic înălţimea vieţii spirituale din Bucovina. Având ca prim redactor pe d. Gh. Noveanu şi secretar de redacţie pe d. Gh. Antonescu revista „Cronicar" vrea să însemne un pas mai evoluat în concepţia publicaţiilor literare.

In acest prim număr semnează: Gh. Noveanu, D. Isac, Radu Gyr, Ghedeon Coca Euselino Sellat (Bologna), Emil Zegreanu, Vasile Bradu, Doviţa Cireşu, Aurel Vasiliu, George Drumur. Simion Ghinea, George Todoran, G. Antonescu, C. Loghin, Al Magâlea, E. Ar. Zaharia, etc.

Faţă de începutul atât de frumos al revistei, mărturisim întreaga admiraţie pentru acest prim pas, îi dorim viaţă lungă şi să menţină la acelaş nivel artistic, pentru a defini din plin rostul marilor străduinţi bucovinene în problemele creaţiei româneşti.

„LINII ŞI FIGURI"

Noua carte a d-lui D. D. Roşca este o foarte frumoasă şi ales gândită culegere de studii filosofice şi esseuri.

O temeinică probitate, o măsură disciplinată şi o luciditate filosofică cum numai eminentul filosof D. D. Roşca ne-a obişnuit să ne dea. Nu ştii ce să apreciezi mai mult în ea: spiritul de finețe, fiorul artistic, sensibilitatea metafizică sau frumuseţile eticului.

In orice caz, „Linii şi figuri" este o nouă sinteză a spiritului clar, o nouă biruinţă a emeritului gânditor D. D. Roşca.

GEORGE ZBARCEA

este unul dintre condeele tinere ardelene, care se dărue zilnic din plin în ultimul timp, aproape în toate ziarele şi revistele. Un condeiu ales, o minte sprintenă şi o linie nobilă în scrisul confratelui George Zbârcea, pentru care întindem o mână de preţuire şi prietenie.

DIN

George Popa cu multă, multă frăgezime poetică, reproducem aceste alese versuri:

Trei umbre noaptea ies din mormânt
prin cetate
şi caută, inima caldă de frate.
Trei umbre îţi tulbură somnul, îţi fugăresc visul
şi vreau să-ţi împlinească destinul, închisul.

(„Luceafărul", Oct. 1943)

UNUL

din cele mai grele stiluri în proză este de sigur transcrierea fondului sub formă de amintiri. Nu pentru motivul că acţiunea se desfăşoară la persoana I singular ci pentrucă dialogurile nu pot reda impresia de trăire fiind împletite cu o mulţime de observaţii mărunte, şi pentrucă cititorul, familiarizându-se cu felul de exprimare al autorului, începe să se simtă autorul însuşi şi când dă peste pasagii în special de gând ce nu le-ar putea avea el însuşi, se simte oarecare măsură jenat.

UNA ESTE

a scrie proză umoristică de ziar sau revistă, şi alta este a scrie proză umoristică literară. Umoriştii de astăzi în special sânt umorişti pentrucă fac haz de necaz sau pentrucă superficialitatea vieţii lor atât biologice cât şi spirituale, le creează dela un moment dat obişnuinţa de a povesti cu haz sau chiar de a lua în derâdere obiceiuri, patimi, ticuri.

Umorul literar, la noi, s'a înţeles greşit şi din această pricină s'a confundat aproape total cu didacticul. Eroare fundamentală.

Creaţie înseamnă estetic nu util!

Umorul revistelor de astăzi nu îndeplineşte nici condiţia de estetic — fiind facil uneori, alteori ajungând scabros — nu îndeplineşte condiţia utilului, întrucât nu urmăreşte nici-un scop determinat!

CREANGA,

a intrat în literatura noastră ca scriitor de amintiri hazlii. Totodată şi povestaş de basme.

Umorul său este natural, sănătos, fie de expresie, — dar mai puţin — fie de situaţie.

Dar umorul lui Creangă fiind constatativ, erou principal în acţiune fiind însuşi autorul, rămâne ca lectură pentru tineret mai ales având în vedere faptul că nu prea obişnuim să recitim cărţile citite odinioară atâtea altele fiind pe piaţă.

Romane bolnăvicios patetice, altele decadent pornografice iau locul pe nesimţite, şi ne simţim în cadre mult mai largi atunci când nu mai putem respira aerul al amintirilor lui Ion Creangă.

„REVISTA BUCOVINEI"

se menţine pe aceeaşi linie de echilibru clasic.

Numărul pe Noemvrie recent apărut în condiţii grafice excelente este închinat unirii Bucovinei cu Patria.

Amintiri din vremea unirii semnează: C. Loghin, N. Tcaciuc-Albu, Maximilian Hacman, Claudiu Usatiuc şi D. V., expunând sobru multiple aspecte sub care s'a manifestat acest mare act de dreptate naţională.

George Antonescu semnează un bine proporţionat şi frumos închegat fragment „Viesparul", şi Aurel Vasiliu o schiţă izutită ca fond şi formă, „Idol năruit", iar popasuri lângă vers, Neculai Tăutu (Om), Ghedeon Coca (Steaua), B. Frunte (Cântec de leagăn), Emil Zegreanu (Drumuri basarabene), Ioan Cârdei (Alai de ciori), George Todoran (Autumnală), Adelina I. Cârdei (Singurătăţile), George Pătrăuceanu (Final erotic), Dragoş Vicol (Orele ard) şi Oltea Puşcariu (La poarta aşteptărilor).

Reproducem pentru frumuseţea, şi pentru măestria cu care autorul a prins, atât de subtil ultima strofă din „Cântec de leagăn" (B. Frunte):

Dormi şi mare când te-i face,
să fii aprig grănicer;
Azi ţi-aducă svon de pace
Toamna care creşte'n cer!
Somnul tău uşor de rouă
Te trezească'n ţară nouă!
Soarele arată seara
Cât ne-a fost odată Ţara...

COLECŢIA „SEPTENTRION"

va reapare curând pe piaţă cu câteva lucrări dintre care, probabil, un volum de versuri de acelaşi A. Bagaci.

Menţionăm că această colecţie îşi face o deosebită plăcere din a împărţi gratuit cărţile de versuri apărute.

Pentru a face ca ele să fie citite de aceia pe care asemenea lucru îi interesează, dar care din anumite motive nu-şi pot procura lucrările de pe piaţă,

NOTELE ŞI RECENZIILE

pline de adevăruri din aceeaşi „Revista Bucovinei" ne-au plăcut îndeosebi. Menţionăm în special „Pro domo" în care D. V., plin de vervă, pune la punct pe neobosiţii întru ridiculizarea creaţiei caraioni şi geodumitreşti.

ROMANUL „PRAPADUL SOLOBODEI"

al lui Eusebie Camilar a apărut la Iaşi.

Nu ne miră faptul că acest scriitor bucovinean este atât de puţin cunoscut în Bucovina.

A. BOGACI

are în manuscris un roman terminat, despre care Mircea Streinul şi-a exprimat părerea în câteva reviste bucureştene. Am citit câteva fragmente publicate şi am răsfoit copia manuscrisului.

Nu ne miră că nu apare, devremece A. Bogaci nu are cu ce să-şi plătească apariţia. Căci Bogaci are numai 4 clase primare şi este muncitor la CFR.

Ne miră, însă cum poate acest scriitor să mai creieze când şade, cum şade, acolo unde l-am vizitat.

REVISTA „INSEMNARI"

apare la Dorohoi în condiţii tehnice destul de bune.

Numărul pe Decemvrie cuprinde următoarele semnături, în parte cunoscute de cititorii noştri: N. N. Munteanu, N. Istrate, Pr. Ilie Cojocaru, Econ. D. Furtuna, D. D. Grigoraş, Mihail Pânzaru, Haralambie Ţugui, Jolanda Isvor, George D. Râncu, Const. Pavlovici.

Cronica şi notele sunt bine susţinute şi îndeajuns informate.

Pentru d. George D. Râncu, redactorul revistei, nu putem să scriem decât vorbe bune, pentrucă numai datorită d-sale revista îşi menţine ţinută.

SAPTAMANALUL „CEAHLAUL"

din Piatra-Neamţ, publică adesea, în pagina doua, poezii de factură meritorie. In ultimul număr găsim, însă, o poezie semnată de Valeriu Stupcanu, din care reproducem:

Mai sus pe culme, hăt departe
Codrul, un castel cu ferestrele sparte
Cu cărările fără perdele,
Şi-agaţă de cer braţele goale,
Părând un moşneag, ce-ar vrea să se scoale,
Dar care-a' nlemnit, cu ochii la stele.

(„Toamna târzie")

Insemnăm pentru d. Valeriu Stupcanu faptul că strofa ar fi mers mult mai bine dacă era mai puţin realistă şi dacă ar mai întrebuinţa din când în când şi ceva imagini.

„BASARABIA LITERARA"

este o revistă bună, dârză, cu cronică vioaie şi cu articole critice bine documentate.

Din ultimul număr reţinem:

Doamne, mă uit la cărările pe care
Şi inima şi pasul tău le-a prefăcut în vis!
Oare pentru ce minune de neştiută încercare
vei folosi şi cu drumul Tău ostenit şi nescris?

(Nicolai V. Coban: „Doamne mă uit").

Oare dece unii pot să exprime asemenea mari adevăruri fără ca ele să pară a fi din domeniul realităţilor trăite şi alţii nu numai că nu-i înţeleg, dar spun despre ei că sunt modernişti? Oare în ce constă modernismul acestei strofe? In faptul că este bună:

Mai reproducem:

Nimeni nu va şti despre noi,
Spre cer iarba va creşte tăcută,
Cum amintirile răsar cu ani înapoi
Sub fruntea, de vremi, abătută.

(G. Gorduz: „Popas")

CRONICA LITERARA

V. BENEŞ: „Semn rău"

nuvele, ed. „Gorjanu" 1943.

Printre talentele viguroase în câmpul nuvelei româneşti mai tinere, V. Beneş s'a impus încă din 1939 cu apariţia volumului „Hanul roşu".

Reprezentant al nuvelei fantastice, autorul „Semnului rău" — ultima carte apărută în editura „Gorjanu" — vine să se definitiveze într'un loc de frunte, între nuveliştii noştri, ca o bucurie a literaturii noastre, destul de săracă în acest gen.

Este interesant şi caracteristic cum acest condeiu matur ştie, cu ajutorul unei imaginaţii fecunde, să lucreze cu elementul fantasticului, altoit pe un realism ales anume, din multele laturi şi culori sociale.

Astfel eroii săi nu sunt alţii, decât aceiaşi oameni obişnuiţi care se încumetă să trăiască crud tot ceeace îi pândeşte din superstiţie şi destin.

Aşa, în „Semn rău" obsesia care chinueşte pe femeia lui Ivan Muchin cât şi pe el, prin ţipetele unei cucuvăi. Aşa în „Păcatele fratelui Beatus", călugărul care se supune unor penitenţe neînţelese şi ucide tot ce priveşte cu drag. Aşa în „Amo, amas, amat".

Multă, desigur, multă bogăţie şi aleasă fantezie.

Interesant însă este faptul că eroii d-lui V. Beneş sunt aşa de măestrit construiţi şi creaţi încât nici unul nu pare deloc obsedat şi totuşi toţi trăesc sub „semnul rău" al inconştientului care-i conduce.

S'au făcut multe teorii şi explicaţii faţă de nuvelele d-lui V. Beneş, încă dela primul volum, din care ne obsedează şi azi bucăţile „Moartea prietenului Savin" şi „Hanul roşu".

Aceasta a doua carte ne arată însă că în proza confratelui Beneş nu avem de a face cu cazuri patologice, ci cu anumiţi oameni care nu se pot desprinde de forţele subconştientului.

De unde fantasticul nuvelei autorului V. Beneş nu este altceva — în ultimă analiză — decât un revers al unei crude vieţi reale. Un rezultat al trăirilor pe cele două planuri distincte a conştientului şi inconştientului care în rezolvare se întregesc.

De altfel, dela primele pagini în oricare din nuvelele amintite cât şi în celelalte, ca „Wilhelm temerarul, duce de Brabant", „Cetatea cu steaguri albe" şi „Pavilionul Nr. 6", atenţia îţi este îndreptată asupra faptelor complet reale, şi abia în rezolvare intervine fantasticul, când tabloul se schimbă şi finalul cade ca un destin implacabil, susţinut de o superstiţie sau de o imaginaţie bogată.

Dar în aceste nuvele pe lângă atmosfera deosebită şi culoarea de nelinişte şi obsesie, ceeace te isbeşte plăcut este stilul.

Un stil simplu, fără înzuzonări, fără efect căutat prin cuvânt. Un stil format.

Cât priveşte topica frazei, d. V. Beneş, care în prima sa carte avea unele greşeli de construcţie s'a corectat surprinzător.

Astfel că „Semn rău" se prezintă şi din acest punct de vedere un „semn bun" un pas înainte, spre locul dea, ce suntem siguri că o să-l ocupe autorul în nuvela românească.

Acestea ar fi liniile generale a nuvelei d-lui V. Beneş şi în genul acesta nou, autorul de înfiorătoare prospeţimi şi frumuseţi literare vine să umple un gol în literatura noastră bună, cu o forţă deosebită, şi ca o confirmare a unui talent robust.

GEORGE TODORAN

Tipografia Societăţii Naţionale de Editură şi Arte Grafice „DA CIA TRAIANA" Sucursala Cernăuţi, Str. Gen. Mircea... No 8. Reg. Com. 123/942 Soc. C-ţi.
Tipărit la 23 Decemvrie 19..

S 10
ANTICARIATUL nr. 8 Lei 100
166 2242 1501 N